ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3604 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 6 ՓԵՏՐՎԱՐ 1884 — Ն. Տ. 18 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրշ. երկու անգամի համար 2 դրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիգա փաշա եօգուշը, Շարգ Զարշըսը Թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զեղչուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

40 ՓԱՐԱՅ — 40 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 6 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝ Ցիպրէի նախորդ կառավարիչ Զիհնի էֆէնտի՝ Շքոտրայի կեդրոնական կառավարիչ (մէրքէզ միւթէսարրըֆը) անուանեցաւ Միրիմիրանի աստիճանաւ։

Վեհ. Սուլթանն Ա. կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհեց Սելանիկի կուսակալ Ղալիպ փաշային։

Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան և Աւստրիական դեսպանատան գործակատար Պ. Վէթսօ՝ երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ տեսակցեցան արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Տատեան Յարութիւն էֆէնտիի հետ։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ արտաքին գործոց նախարար Բարձր. Արիֆի փաշայի առողջական վիճակն զգալի կերպիւ բարւոքած լինելով, իւր ապարանը ղրկուած կարեւոր պաշտօնագրերն սկսած է ստորագրել։

Մեծ տէրութեանց դեսպանք նախընթաց օրն իրե՛ց Ա. թարգմաններն արտաքին գործոց Նախարար Բարձր. Արիֆի փաշայի ապարանը ղրկելով, Նորին Բարձրութեան ողջութիւնն հարցուցին։

Վեհ. Սուլթանին Թիկնապահ Նամըգ փաշա, որ յօդացաւէ հիւանդացած էր, ապաքինած լինելով սկսած է իւր կարեւոր պաշտօնն ի գործ դնել։

Կայսերական կառավարութիւնն որոշեց որ Էվգաֆի Նախարարութեան տնօրէնութեան Ներքեւ գտնուող իսլամական վարժարանաց հասոյթներն՝ Հանրային կրթական Նախարարութեան յանձնուին յառաջիկայ մարտէն սկսեալ։

Կ'ըսուի թէ մուրացկանութեան վերաբերեալ օրէնքը, զոր Պետական խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղը պատրաստած էր, հինգշաբթի օրը նախարարաց խորհրդոյ քննութեան ներկայացուեր է։ Յոյս կայ թէ այս օրէնքին արագապէս գործադրումը պիտի անհետացնէ այն հազարաւոր մուրացիկներն, որք մայրաքաղաքիս փողոցները կը խափանեն։

Կիւրակի աւուր Ճէրիտէի Հավադիս մէջ կը կարդանք.

«Պետական խորհրդոյ դատական ատենին կողմէ երէկ ոստիկանութեան Նախարարին ուղղեալ պաշտօնագրի մը վրայ, Բերայի Նախորդ ոստիկանապետ Պահրի փաշա բանտէն արձակուեցաւ։ Ասա կը հաստատուի թէ Ն. Վսեմութեան Նկատմամբ ժամանակէ մ'ի վեր Բերայի լրագրաց և մանաւանդ խափանեալ Վագըթ լրագրին մէջ տեսնուած հրատարակութիւնք լոկ ոխակալութեան և հակառակութեան արդիւնք էին, ինչպէս որ մեք յառաջագոյն քանիցս հաստատած էինք մեր հրատարակութեամբք»։

Թէրճիւմանը Հագիգաթ եւս կը հաստատէ Պահրի փաշային բանտէ արձակումը, բայց կ'ըսէ թէ Նորին Վսեմութեան դատաստանին աւարտած լինելուն կամ չլինելուն վրայ որ և է տեղեկութիւն չունի։

Պէրլինի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Գերմանօ—Թուրք մաքսական սակագնոյն քննութեան նկատմամբ Գերմանական կառավարութեան և Բ. Դրան միջեւ բացուած բանակցութիւնք այնքան յառաջացած են որ, նոր սակագնոյն ծրագիրն, ըստ ամենայն հաւանականութեան, ի մօտոյ պիտի կրնայ Գերմանիոյ խորհրդարանին ներկայացուիլ։

Իսդըրն Էքսփրէս կ'ըսէ թէ մաքսական նոր սակագինը պատրաստելու պաշտօն ունեցող խառն յանձնախմբին վերջին նստին մէջ, Անգլիական պատուիրակը՝ Գերմանական և Օսմ. պատուիրակաց առջեւ յայտարարեր է թէ իւր ստացած հրահանգներն արտօնութիւն կուտային իրեն՝ սկզբամբ ընդունիլ մաքսատուրց յաւելումը, բայց ինչ ինչ պայմաններով, որոց ամենէն կարեւորն է կատարելապէս բառնալ մաքսատան վարչութեան մէջ տիրող գեղծումները։

Կայսերական կառավարութիւնը վերջին օրերս Այնօրօզի վանուց աբեղաներէն ոմանց մեքենայութեան վրայ կասկածներ յղանալով, որոշեր է յատուկ յանձնախումբ մը ղրկել և քննութիւն մը բանալ Այնօրօզի լերան վրայ հաստատեալ վանօրէից մէջ։ Վիէննայի Ֆրէմտէնպլաթ լրագրին խօսքին նայելով, Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նէլիտոֆ ծանուցագիր մը տալով Բ. Դրան՝ բողոքեր է Այնօրօզի ռուսական վանուց մէջ խուզարկութիւն մ'ընելու որոշման դէմ։

Յայտնի է թէ վերջին Թուրքօ-Ռուսական պատերազմին ժամանակ, Օսմ. նաւատորմէն քանի մը զրահաւորք ընկղմած էին Դանուբի մէջ, և թէ ծովային գործոց նախարարութիւնը վերջին ժամանակներս միջոցներ ձեռք առած էր զանոնք ջուրին տակէն հանելու համար։ Թէրճիւմանը Հագիգաթ՝ Ռուսճուքէն եկած մասնաւոր նամակէ մ'առնելով՝ կը ծանուցանէ թէ ծովային գործոց Նախարարութիւնն այս գործին յատկացուցած գումարին վրայ նոր յաւելում մ'ըրեր է, ընկղմեալ զրահաւորներէն մին գրեթէ հանուեր է ջուրին տակէն և միացեալներն ալ ազատելու ջանքեր կը լինին։

Կ'ըսուի թէ վերջին օրերս Միտիլլի կղզւոյն բացերն ընկղմեալ Անգլիական Փրէչէնթ շոգենաւին տէրերն և ապահովագրիչ ընկերութիւնը մտադիր են դատ բանալ Ֆրանսական Մեսաժըրի ընկերութեան դէմ, որոյ Յոնայ շոգենաւը պատճառ եղած էր Անգլիական շոգենաւին ընկղմելուն։

Շաբաթ աւուր Ֆար տիւ Պոսֆորի մէջ կը կարդանք. «Աֆրիկեան մեծ ապստամբութեան ստացած ծանրութեան առջեւ, որ, ինչպէս յայտնի է, մինչեւ Կարմիր ծովու եզերաց վրայ կը տարածուի, կառավարութիւնը որոշած է աւելցնել Հիճազի նահանգին պահապան զօրաց թիւը։ Պէտք եղած զօրքը Սուրիոյ բանակէն և Սելանիկի զօրաբաժնէն պիտի ղրկուին։ Այս զինուորական շարժման պատճառաւ ելլելիք ծախուց համար, որոց գումարն առ այժմ անհնարին է Նախատեսել, և պահեստի գումար մը պատրաստ ունենալու մտօք, կ'ըսուի թէ կայսերական կառավարութիւնն հրաման ղրկեր է գաւառական իշխանութեանց որպէս զի առժամապէս յապաղեն գաւառական մնացուկներուն վրայ քաշուած հաւալէներու վճարումը։ Կ'ըսուի նաեւ թէ այս հրաման Ռուսիոյ պատերազմական տուգանաց վճարման յատկացեալ հասութից եւս կը վերաբերի, որոյ վճարումն այս կերպիւ պիտի կրնայ յապաղիլ»։

Վեհ. Սուլթանին Թիկնապահ Պահրի պէյ շաբաթ օրը Աւստրիական Լոյտի ընկերութեան Մեմֆիս շոգենաւով մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս ի Հիճազ։ Երեք ուրիշ պալատական պաշտօնատարք կը գտնուէին Ն. Վսեմութեան հետ, որ Հիճազի կուսակալ Օսման փաշայի Միւշիրութեան փերմանը կը տանի։ Յիշեալ շոգենաւն նպար և ռազմամթերք ալ առաւ Հիճազ տանելու համար։

Արդէն ծանուցինք թէ ոստիկանական նախարարութեան Դուռը բանտարկեալ 300 ի չափ Ալպանիացիք, վեհ. Սուլթանին ներման արժանանալով, բանտէն արձակուած և իրենց տեղերը ղրկուած էին ընդ երաշխաւորութեամբ։ Դեռ կեդրոնական բանտը գտնուող քանի մը Ալպանիացիք աղերսագիր մատուցանելով վեհ. Սուլթանին՝ խնդրեր են որ իրենց եւս ներում շնորհուի։ Ն. Կայս. Վեհափառութիւնը հրաման ըրեր է որ դրամական օգնութիւններ տրուին աղերսարկուաց, որք ի մօտոյ բանտէն պիտի արձակուին։ Արդէն արձակեալ 300 Ալպանիացւոց եւս երկերկու ոսկի կայսերական պարգեւ տրուած էր։

Այս աւուր Թիլթարերով եկած Եւրոպական լրագրաց մէջ հետեւեալ հեռագիրները կը տեսնենք։

Վառնա, 13 փետր. — «Կ. Պոլսէն կը գրեն երէկի թուով. Ռուսական դեսպան Պ. տը Նէլիտոֆ՝ Ռուսիոյ պատերազմական տուգանաց վճարումը դադրեցնել հրամայող որոշման վրայ բացատրութիւններ խնդրեց։ Բ. Դուռը պատասխանեց թէ այս տնօրէնութիւն առժամեայ էր։ Կը կարծուի թէ Բ. Դուռն ի Սուտան պատահական արշաւանքի մը համար պէտք եղած դրամական միջոցները կը պատրաստէ։ Աւստրիական Լոյտի ընկերութեան երկու շոգենաւերն ի մօտոյ 3,000 զօրք պիտի տանին ի Հիճազ։ Ծովային գործոց Նախարարութիւնը նոր զօրք ղրկելու պատրաստութիւն կը տեսնէ»։

Գահիրէ 13 փետր. — Զրոյց պըտտեցաւ թէ ապստամբք երէկ յարձակած էին Սուաքիմի պահապան զօրաց մէկ մասը, բայց այս զրոյց հաստատութիւն չգտներ։ Լոնտրայէն եկած հրամանաց վրայ, Կըրահամ զօրավարը 4,000 զօրօք Թօքար քաղաքն ազատելու պիտի երթայ։ Գահիրէի պահապան զօրաց մէկ մասն ալ իւր հետ պիտի տանի։

Լոնտրա 13 փետր. — Երէկ եօթն Անգլիացի սպայք Լոնտրայէն մեկնեցան Պրինտիզի երթալու համար, ուստից Հէլիգօն շոգենաւը Սուաքիմ պիտի փոխադրէ զանոնք։ Անգլիոյ մէջ փութով պատրաստութիւնք կը լինին զօրք և ռազմամթերք ղրկելու համար յԵգիպտոս։ Սուաքիմէն կը հեռագրեն առ Սթանտարտ թէ Մէհտիի տեղեկալներէն մին՝ Օսման-Տիկմա Թօքարի և Քասալայի կ'սպառնայ, և թէ կ'երեւի թէ յետոյ Պէրպէրի վրայ քալելու դիտաւորութիւն ունի։

Կորտոն զօրավարը Պէրպէր մնացած միջոցին Պէրպէրի կառավարիչ անուաներ է խտիւական իշխանութեան դէմ չապստամբող ցեղերուն պետը՝ Հիւսէյին պէյ Խալիֆէն, որ իւր Նախկին բարեկամն է եղեր։ Որոշեր է նաեւ Խարթումի մէջ երեւելեաց ժողով մը կազմել ընդ նախագահութեամբ Քօէթլօկօն գնդապետին։ Վերջապէս նամակ մը գրեր է Մէհտիին՝ «Էմիր Քորտօֆանի» տիտղոսը տալով անոր։ Զօրավարը հեռագրեր է ի Գահիրէ թէ, Պէյքըր փաշայի հեռագրին հակառակ, ինք միշտ յաջողութիւն կը յուսայ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ եկեղեցական առանձնաշնորհմանց խնդրոյն նկատմամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր առ Բ. Դուռն մատուցած վերջին կարեւոր թագրիրին հաշտարար լեզուն լաւ տպաւորութիւն ըրեր է կառավարական ակմբոց մէջ։

Կը լսենք թէ այն տեսակցութեան մէջ, զոր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը վերջին օրերս ունեցաւ Ռուսական Վսեմ. դեսպանին հետ, Ն. Վսեմութիւնն յայտներ է թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ'ընդունի 1866ի ընտրութեան եղանակին համեմատ կատարուած կաթողիկոսական ընտրութիւն մը, սա պայմանաւ միայն որ Ազգ. ժողովէն ընտրեալ պատգամաւորք ոչ թէ 65, այլ միայն 44 քուէից ձայն ունենան ըստ Պօլաժէնեայի տրամադրութեանց։ Հարկ չկայ ըսել թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնն այս մասին զիջում մ'ըրէ, ըստ որում Պօլաժէնեան կը տրամադրէ որ իւրաքանչիւր առաջնորդական վիճակ ուղղակի կամ երկու պատգամաւոր և կամ իւր քուէն փակեալ ղրկէ, և ոչ թէ Կ. Պոլսոյ Ազգ. ժողովն, իբրեւ ներկայացուցիչ համայն Թուրքիոյ Հայոց, ընտրութիւն կատարելով, միացումով ղրկէ իւր քուէն ի ձեռն պատուիրակաց։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը դարձեալ խնդրեր է որ Ռուսիոյ կառավարութիւնն հաճի գոհացում տալ ազգին միաձայն բաղձանաց, որ է՝ իւր կաթողիկոսն ընտրել իւր հինաւուրց ազգային օրինաց և աւանդութեանց համաձայն։ Վսեմ. դեսպանը խոստացեր է Ս. Պատրիարք Հօր սոյն բաղձանքն հաղորդել Բեդրպուրկի կառավարութեան։

Եկեղեցական համագումար ժողովն այսօր ի նիստ հրաւիրեալ է Պատրիարքարանի մէջ, հետեւեալ օրակարգն ունենալով.

1. Տեղեկագիր Կիլիկիոյ կաթողիկոսական յանձնաժողովոյ. 2. Տեղեկագիր ծանուցագրոց յանձնաժողովոյ. 3. Ծրագիր յանձնախմբի եկեղեցական համագումար ժողովոյ. 4. Ծրագիր միաբանութեան եկեղեցականաց հայոց. 5. Խնդիր յանձնարարեալ յազգային ժողովոյ։

Կը յիշեն ընթերցողք թէ Հելլենահպատակ Յոյն օրիորդ մը հայկական եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ընդունած լինելով, հելլենական հիւպատոսարանը արգելքներ յարուցած էր անոր դէմ, և թէ Քաղ. ժողովն ալ իւր վերջին Նստին մէջ որոշած էր Բ. Դրան կարծիքն իմանալ թէ օտարահպատակ մը երբ որ և է եկեղեցւոյ մը դաւանութիւնն ընդունիլ ուզէ, իւր հպատակութիւնը կրնա՞յ արգելք մը լինել ըստ միջազգային օրինաց։

Շաբաթ օրն հելլենական հիւպատոսարանի թարգմանն Ազգ. Պատրիարքարանն երթալով, այս խնդրոյ վրայ երկու ժամ տեսակցեցաւ Պատրիարքական Գեր. փոխանորդ Հօր հետ։ Ն. Գերապատուութիւնը դիտել տուաւ թէ հպատակութիւնը բնաւ արգելք մը չէր կրնար լինել կրօնափոխութեան դէմ, ինչպէս որ Բ. Դրան կարծիքն ևս այս եղած էր։ Յայնժամ հելլենական թարգմանը պահանջեց որ օրիորդն յունաց Պատրիարքարանին յանձնուի, որպէս զի իւր վերջին խոստովանութիւնը տայ ըստ օրինի. Պատրիարքական փոխանորդ հայրն այս պահանջումն ալ մերժեց, սա օրինաւոր առարկութեամբ թէ այդ նախնական գործողութիւնք արդէն կատարուած էին երկու Պատրիարքարանաց միջեւ և Նորէն հարկ չէր կրկնել։ Այս օրինաւոր դիտողութեան վրայ թարգմանը մեկնեցաւ Պատրիարքարանէն։

Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր հրամանաւ, առանձնաշնորհմանց խնդրոյն նկատմամբ վերջին օրերս Բ. Դրան մատուցեալ Թագրիրին քանի մ'օրինակներ պատրաստուեցան շաբաթ օրն Պատրիարքարանի դիւանատան մէջ և կը կարծուի թէ հրատարակութեան պիտի յանձնուին ի մօտոյ։

Գոհութեամբ կը լսենք թէ Ազնուափայլ Տիկին Տիւսաբի երկոտասանամեայ աղջիկն, ուրբաթ գիշեր կայսերական պալատան մէջ, դաշնակ ածեր է 'ի ներկայութեան Վեհ. Սուլթանին, որ համակրելով այս դեռափթիթ դաշնակահարին բնածիր յատկութեանց՝ ծանրագին ցփսի մ'և ադամանդեայ մատանի մը շնորհեր է, որք կ'արժեն եղեր իբր 500 ոսկի։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը միանգամայն բարեհաճեր է խոստանալ թէ ինք պիտի տայ օժիտն (ճէհէզ), երբ Տիկին Տիւսաբ ամուսնացնէ իւր աղջիկը։

Անցեալ տարւոյ մէջ մինչեւ երէկ Ազգ. Պատրիարքարանն ընդամենն 307 պսակի հրաման տուած է, որ բաղդատմամբ նախորդ տարւոյն թուոյն կէսն ալ չէ։ Ազգային բարոյական անկման տխուր երեւոյթ մ'է այս, զոր պէտք է լրջօրէն ի նկատ առնուլ և, որ առաւել զարմանալին է ամուսնացելոց խոստ մեծագոյն մասը գաւառացի երիտասարդներ են և Կ. Պոլսեցիք հազիւ մէկ վեցերորդը կը կազմեն եղեր։

Գոհութեամբ կը լսենք թէ կայսերական բժշկական բարձրագոյն խորհուրդն իւր ուրբաթ աւուր նստին մէջ, քուէից բացարձակ առաւելութեամբ, դեր-նախագահ անուաներ է մեր Ազգ. վարչութեան Քաղ. ժողովոյ ատենադպիրն Տոքթ. Նշան էֆ. Այվազեան։

Կը շնորհաւորենք Այվազեան էֆէնտիի սոյն պատուաբեր պաշտօնն և Նշան մը կը համարինք բժշկական կարեւոր ասպարէզին մէջ իւր ըրած յառաջդիմութեան։

Կը յիշեն ընթերցողք թէ վերջին ժամանակներս Սեբաստիոյ Նահանգին մէջ Ազիզիէ անուամբ նոր քաղաք մը հիմնուած էր, ուր հաստատուած են 70 ի չափ հայ տուներ։ Սեբաստիոյ առաջնորդ Գեր. Պետրոս եպիսկոպոս քահանայ մը ղրկած է ի Պատրիարքարան, որպէս զի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաւ մայրաքաղաքիս մէջ հանգանակութիւն մ'ընէ, որոյ արդիւնքն յիշեալ նորաշէն քաղաքին մէջ հայկական եկեղեցւոյ մը կառուցման պիտի յատկանայ։

ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

Լոնտրա 16 փետր.

Այսօր աստ գումարեալ միթինկի մը մէջ, որոշում մը քուէարկեցաւ, որ կը յայտարարէ թէ նախարարութիւնը պատասխանատու է Եգիպտոսի մէջ տիրող անիշխանութեան եւ Սուտանի մէջ պատահած արիւնհեղութեան, — եւ կը խնդրէ թագուհիէն՝ լուծել խորհրդարանն եւ փոխել նախարարութիւնը։

Պէլկրատ 15 փետր.

Նախարարութիւնն հրաժարական տուաւ։ Միլան թագաւորն իւր քով կոչեց Պ. Կարաշանին։

Լոնտրա 15 փետր.

Այսօր գումարեալ նոր միթինկ մը պարսաւեց նախարարութեան Եգիպտական աշխարհավարութիւնը։

Գահիրէ 16 փետր.

Զրոյց կը պտըտի թէ Անգլիոյ դիւանագիտական գործակատար Սըր Իվլին Պէյրինկ եւս պիտի կոչուի Սուտանի գործոց վրայ ճիշդ տեղեկութիւն տուած չլինելուն համար իւր կառավարութեան։

Աթէնք 16 փետր.

Երեսփոխանական ժողովն առանց վիճաբանութեան քուէարկեց Օսմ. սահմանագլխներէն արջառոց ազատ ներմուծութիւնն ի Յունաստան։

Լոնտրա 16 փետր.

Կառավարութեան Եգիպտական աշխարհավարութեան վրայ վիճաբանելու համար՝ երէկ քաղաքապետ լորտին նախագահութեամբ եւ Կիլտհոլի մէջ միթինկ մը գումարեցաւ, որուն ներկայ էին Լոնտրայի երեւելի վաճառականներն ու դրամատէրներն։ Ոչ սակաւ կարեւոր քաղաքագէտներ ներկայ էին։ Քանի մը ճառախօսութիւնք եղան եւ վերջապէս որոշում մը քուէարկուեցաւ, որ Եգիպտոսի մէջ անգլիական կառավարութեան հետեւած թոյլ ու յողդողդ աշխարհավարութիւնը կը պարսաւէ։

ԸՆԴ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՎՍԵՄԱՓԱՅԼ ԼՈՐՏ ՏԸՖՐԻՆԻ
ԴԵՍՊԱՆ ՄԵԾԻՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ
Ի ՆՊԱՍՏ
ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ
(ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ, ԴՊՐՈՑ-ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԿԻԼԻԿԵԱՆ)
Հինգշաբթի, 9/21 Փետրուար, 1884, Երեկոյեան ժամ 3 ½ ին
Ի ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ, ԲԵՐԱ.

Մուտք Մէկ Օսմ. ոսկի

ԱՆԴԱՄՔ ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՄԲԻ

Մեծ. Ֆօսթըր Մ. Հ., Ընդհանուր Տնօրէն Օսմ. Կայս. Պանքային, Նախագահ,
Վսեմ. Սէրվիչէն էֆէնտի, Դեր-Նախագահ,
Մեծ. Ազարեան Ժոզէֆ, Գանձապետ,
» Թորոսեան Յովհաննէս Էֆէնտի, Քարտուղար.

Տեարք
Մեծ. Ալթուն-Տիւրրի Առաքել
» Բապուճճեան Կարապետ
Վսեմ. Եէնիտիւնեա Տիմիթրաքի էֆ.
Մեծ. Եսաեան Մկրտիչ
» Էմիրեան Բեդրոս
» Թաշճեան Սարգիս էֆ.
» Թօփալեան Գէորգ
» Իւթիւճեան Կարապետ, Տնօրէն Մասիս լրագրոյ
» Լըմուան Լէօն, Տնօրէն «Քրէտի Լիօնէ» Պանքային
Վսեմ. Խումարեան Կարապետ էֆ.
Մեծ. Կիւլպէնկեան Սերովբէ
Վսեմ. Հալաճեան Բարսեղ էֆ.
Մեծ. Հարենց Նշան
» Մանուկեան Մկրտիչ
Վսեմ. Մազլումեան Սեպուհ էֆ.
Մեծ. Յակոբեան Միքայէլ
» Յովակիմեան Գաբրիէլ

Տեարք
Մեծ. Շահպազ Մաքսուտ
» Ուիթէքըր Էտ., Տնօրէն «Էքսբրէս» լրագրոյ
Վսեմ. Ուշնեան Աբիկ էֆ.
Մեծ. Սըր Սանտիսըն Ա. Քաղաքական Թարգման Բրիտանական Դեսպանատան
» Սեթեան Միհրան
» Սմայթ Ֆ., Հաշուակալ-Քննիչ Օսմ. Կայս. Պանքային
» Սվաճեան Կարապետ էֆ.
» Տէտէեան Սարգիս
» Տօմանժէ, Թղթակից փարիզու «Թան» լրագրոյ
Վսեմ. Փորթուգալ Միքայէլ էֆ.
Մեծ. Փիրիաքօբուլօ, Տնօրէն «Ֆար տիւ Պօսֆօր» լրագրոյ
» Ֆօյց Անթուան

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տարեկան Տեսութիւն

1883-1884

Թ. ՎԻՃԱԿ ԱԶԳ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

Ազգային ընկերութեանց և հաստատութեանց վիճակը ցոյց կուտայ թէ Ազգին մէջ ո՛ր աստիճան հանրային ոգի կայ, այսինքն՝ հասարակութեան բարւոյն յատկացեալ իրերով ու գործերով զբաղելու յօժարութիւն, և այդ ուղղութեամբ դրամի և ժամանակի զոհողութիւններ ընելու չափ անձնուիրութիւն։ Այս ոգին բաւական զարգացած պէտք է լինի և այս անձնուիրութեան աստիճանը՝ բաւական բարձրացած, որպէս զի Ազգային ընկերութիւնք և հաստատութիւնք յաջող վիճակ մ'ունենան։ Այս տեսութեամբ նայելով, մեր յետադարձ ակնարկն 1883 տարւոյ վրայ՝ մխիթարական բան մը երեւան չհաներ դժբախտաբար։ Հանրային ոգւոյ նոր արտայայտութիւն մը չենք գտներ հոն։ Նոր ընկերութիւն կամ հաստատութիւն մը կազմուած չենք տեսներ, որ իսկապէս ցաւալի չէ. բայց իրօք ցաւալի է հաստատել թէ արդէն կեցած ընկերութեանց ու հաստատութեանց վիճակին մէջ զգալի բարւոքում նշանակելու անկարող կը լինինք։

Ազգային ընկերութեանց մէջ առաջնակարգ տեղը կը բռնեն Միացեալ ընկերութիւնք, իրենց ձեռնարկած գործին ընդարձակութեամբ և կարեւորութեամբ, և իրենց ելմտացոյցի գումարներուն քանակութեամբ, Միացեալ ընկերութիւնք Ազգային մեծ հաստատութեան մը դիրքը կը բռնեն։ Անոնք ծանօթ են ամեն երկիրներու Հայոց և օտարազգիներուն ալ, որոց առջեւ կը հանդիսացնեն ամփոփումն այն ջանից, զորս Հայք կ'ընեն Հայաստանի և Կիլիկիոյ մէջ կրթութիւն ծաւալելու նպատակաւ։ Եւ իրօք, այդ մեծ նպատակին տակաւ առ տակաւ հասնելու համար բոլոր Ազգին ձեռքը գտնուող գլխաւոր միջոցն ալ Միացեալ ընկերութիւններն են։

Բայց անցեալ տարին նպաստաւոր չեղաւ Միացեալ ընկերութեանց։ Նիւթական վիճակին մէջ որ և է բարւոքում չտեսնուեցաւ, որովհետեւ թէպէտ ծախուց վրայ յաւելում չէ եղած, և խնայողութիւններ ալ որոշուած և ի գործ դրուած են, բայց և այնպէս ելմտացոյցը բաց մը միշտ ունի, որ պահեստի գումարէն կը լեցուի։ Բարոյական վիճակն ալ գոհացուցիչ չէր, քանի որ, զանազան պատճառներով, հարկ եղաւ փակել կարգ մը վարժարաններ, որոց բաց թողած տեղը բոլորովին չեն գոցեր նորէն բացուած կամ բանալ որոշուած վարժարանք։ Իսկ կրթական վիճակը նոյն մնայ, որ դարձեալ գոհացուցիչ արդիւնք մը չէ, մտածելով թէ Հայաստանի և Կիլիկիոյ մէջ Միացեալ ընկերութեանց դպրոցներն անձամբ տեսնող ոչ-պաշտօնական ազգայինք քանիցս դիտողութիւն ըրած են թէ ուսուցման եղանակի, ուսուցանելի առարկայից և իբրեւ դպրոց գործածուած շէնքերու մասին բարեփոխման կարօտ շատ բաներ կան. Անոնք ալ բաւական անկեղծութիւն ունեցած են ազդարարելու համար թէ տեղ տեղ ընկերութեան դպրոցները տարբերութիւն չունին այլուր տեղացւոց ձեռամբ կառավարուած այն գիւղական դպրոցներէ, ուր ամեն ինչ նախնական վիճակի մէջ է։

Միացեալ ընկերութեանց Տեղեկագիրն, որ անցեալ տարի հրատարակեցաւ, և յորմէ Մասիս ժամանակին ընդարձակ քաղուածներ ընելով, լիուլի տեղեկութիւններ հաղորդեց ընկերութեան գործողութեան մէն մի ճիւղին նկատմամբ, նմանապէս ցոյց կուտար կայուն վիճակ մը, որ աւելի յետադիմութեան քան յառաջդիմութեան նշան մ'էր։ Եթէ Միացեալ ընկերութեանց աշխատութիւնն առաւել օգտակար չէր կրնար լինել Ազգին, գլխաւոր պատճառն այս էր թէ Ազգն հարկ եղած նիւթական միջոցները, — դրամը, — բաւական քանակութեամբ չէր դներ անոնց տրամադրութեան ներքեւ։ Հասոյթներն ընդհանրապէս չէին աճեր, և քանի մը ճիւղերու մէջ արդեամբ կը նուազէին։ Տեղեկագիրը կը հռչակէր թէ Պարահանդէսն ընկերութեան փրկութեան միակ միջոցն էր, որոյ շնորհիւ հնար կը լինէր յարատեւութիւն տալ այս կրթական մեծ ձեռնարկութեան։ Բայց և այնպէս, կարգ մը յաջող Պարահանդէսներու հակառակ, ընկերութիւնը բաց ունեցած էր քանի մը տարիներէ հետէ, այսպէս իւր պահեստի գումարին նուազիլը տեսնելով, և միշտ երկիւղը մէջ էր որ անյաջող կամ միջակ յաջողութիւն միայն ունեցող Պարահանդէսի մը վրայ աւելի մեծ բաց մը պիտի գոյանար։

Կը հարցնենք թէ ամենէն չափաւոր ծախսիք երեսունէն չափ դպրոցներ հոգացող ընկերութիւն մը, երբ այս տեսակ մտահոգութեան մը ենթակայ էր, ինչպէս կրնար աւելի օգտակար լինել Ազգին։ Մտածե՞լ թէ միակ Պարահանդէսի մը արդիւնքէն կախում ունենայ Հայաստանի և Կիլիկիոյ հայ գաւառաց կրթութիւնն. — Ըսել է թէ այս մեծ և ամենակարեւոր ձեռնարկութիւն ուրիշ կերպիւ չկրնար կոչուիլ ընել մեր համակրանաց — և մեր քսակին —, բայց եթէ Պարահանդէսի մը դիմակին ներքեւ։ Ըստ մեզ, աչքի զարնող անպատեհութիւն մը կայ հոս։ Խոհեմութիւն չէ ընկերութեան տեւականութեան գլխաւոր յոյսը կեդրոնացնել միակ հանդէսի մը յաջողութեան վրայ, երբ, մեր կամքէն անկախ պատճառներ ու պատահարներ կրնան յուսացուած յաջողութիւնը չտալ այդ հանդէսին։ Բարոյական կապ մ'ալ չկայ հասոյթ ստանալու այս եղանակին և ընկերութեան կրթական ձեռնարկութեան միջեւ։ Պարահանդէսի տոմսակ մը կարելի է գնել առանց բնաւ հոգ ընելու Հայաստանի և Կիլիկիոյ վարժարանաց վիճակին և անոնցմէ յառաջ գալիք արդեանց նկատմամբ, մինչդեռ ընկերութեան նպատակին յարմարագոյն կը լինէր մեծագոյն ընդարձակութիւն մը տալ հասոյթի այն միջոցներուն, որոց մասնակցող ազգայինք ընկերութեան նպատակն ուղղապէս կը տեսնեն, առանց Պարահանդէսի մը շողշողուն բայց ծուռ հատուածակողմին մէջէ զայն դիտելու, և բնականապէս աւելի կը հետաքրքրին ընկերութեան կրթական ձեռնարկութեան զանազան երեւոյթներուն։ Պէտք է նախ մտածել թէ պարահանդէսն հասոյթի այնպիսի միջոց մ'է, որուն կրնան մասնակցիլ բարեկեցիկ անձինք միայն, բոլոր Ազգին մէջ ընտրեալ՝ բայց յոյժ սահմանափակ դաս մը միայն, մինչդեռ ընկերութեան մեծագոյն շահը սա բանին մէջ կը կայանայ որ ինչպէս ինք բոլոր Ազգին օգտին համար կ'աշխատի, Ազգին ամեն դասերն իւր կռուանն ունենայ, ո՛չ թէ լոկ բարոյապէս, այլ մանաւանդ նիւթապէս։

Այսպիսի մտածումներ մեզ հետ շատեր ալ ունեցած են, և ընկերութեան գլխաւոր յոյսը Պարահանդէսի մը վրայ կեդրոնացնելու անպատեհութեանց վրայ ուրիշ առիթներով ալ գրուած է։ Բայց չենք տեսներ թէ այս կարգի մտածմունք մեծ ներգործութիւն մ'ունեցած լինին ընկերութեան վարիչներուն վրայ, որովհետեւ [illegible] մեծի մասին իրաց արդի վիճակով կը շատանան, և հասոյթի նոր աղբիւրներ ստեղծելու և աւելի տեւական, աւելի բանաւոր աղբիւրներն, որք արդէն գտնուած և ի գործ դրուած են, մշակելու մեծ փոյթ չեն ցուցներ։ Ըստ մեզ, Միացեալ ընկերութեանց մասին գլխաւոր թերութիւնն, որուն յետ այսօրիկ դարման պէտք է տանիլ մասնաւոր հոգածութեամբ մը, ահա այս է։ Միացեալ ընկերութեան Տնօրէն ժողովներուն ո՛չ կարողութիւն կը պակսի, ո՛չ ալ ազգասիրութիւն, ինչպէս փորձն արդէն տուած են։ Քիչ մ'աւելի անձնուիրութիւն, քիչ մ'աւելի հոգածութիւն, կրնան լնուլ ընկերութեան այս մեծ պէտքն, այսպէս ապահովելով ընկերութեան ապագայն։ Միացեալ ընկերութիւնները վարելու մեծ պատիւն ունեցող անձանց համար այնպիսի նպատակակէտ մ'է այս, որուն հասնելու մտօք ո՛րչափ զոհողութիւն յանձն առնուն՝ կ'արժէ, քանի որ Ազգին իրական ծառայութիւն մը մատուցանելու և մեծ անուն մը թողելու արդար ակնկալութիւնը կրնան ունենալ։ Մասիս, ինչպէս ցարդ, յետ այսօրիկ ալ իւր սահմանին մէջ պիտի նպաստէ այն ամեն ջանքերուն որոց նպատակը լինի կանգուն պահել Միացեալ ընկերութիւններն և ապահովել անոր կրթական հաստատութեանց անխափան շարունակումը։

Իսկ այժմ, յիշելով թէ քանի մ'օրէն, այս հինգշաբթի երեկոյ, Միացեալ ընկերութիւնք իրենց տարեկան Պարահանդէսը կուտան, որ աղբիւրն է այնչափ մեծ, այնչափ բարի յոյսերու, յորմէ կախում ունի Հայրենեաց հազարաւոր զաւակաց կրթութեան դատը, չե՞ք կրնար չյորդորել մեր փոքր ի շատէ բարեկեցիկ ազգայնոց, որպէս զի այս առթիւ առատօրէն նպաստեն ազգային այս համակրելի հաստատութեան։ Պարահանդէս կազմակերպիչ մասնաժողովն ամեն միջոց ի գործ դրած է և կը դնէ՝ Միացեալ ընկերութեանց տարեկան հանդէսին տալու համար իւր սովորական փայլն ու շքեղութիւնն, որով եզական հանդէս մը տրուած է ձմրան եղանակներուն մէջ։ Մաղթենք որ այս պարահանդէս նախընթաց տարիներէն աւելի արդիւնաւոր լինի, և Միացեալ ընկերութեան բաւական միջոցներ ընձեռէ անյողդողդ և անխափան շարունակելու իրենց ազգօգուտ գործն, և ներկայ տարւոյս մէջ նոր մղում մ'իսկ այդ գործին տալու, ձեռնարկելով այն զանազան բարւոքմանց, որոց ակներեւ պէտք մը կայ։ (Շարունակելի)

ԿԱԳՈՅՑ ՏԵՍՐԱԿ

Եգիպտական գործոց վրայ Անգլիական կառավարութեան կողմէ խորհրդարանի անդամոց ցրուեալ կապոյտ տետրակն 223 պաշտօնական գրութիւններ կը պարունակէ, որոց թուականը 1883 օգոստ. 23էն մինչեւ 1884 յունվ. 11 կը հասնի։

Բազմաթիւ պաշտօնագրերէ կը տեսնուի թէ Անգլիական կառավարութիւնը Սուտանի դէպքերուն նկատմամբ ամեն պատասխանատուութիւն կը մերժէ։ Այս մտահոգութեան հետքը 1883 մայիս ամսէն կ'սկսի և Լորտ Կրանվիլ օգոստ. 8 թուով կը գրէ թէ Անգլիական կառավարութիւնը թէպէտ համակրութիւն կը տածէ Հիքս զօրավարին վրայ, բայց նա պէտք է ստոյգ համարի թէ Լոնտրայի մէջ որոշուած է այս կէտին վրայ բնաւ միջամտութիւն չընել Եգիպտական գործոց։ Հոկտեմբերին, Անգլիական կառավարութիւնն, հաւատարիմ իւր սկզբանց, Շէրիֆ փաշայի խնդրանօք կ'ընդունի գրաւիչ զօրաց թիւն 3000 մարդու իջուցնել և կը յայտարարէ թէ Եգիպտական կառավարութիւնն, որում ամեն բարոյական աջակցութիւն կը խոստանայ, յետ այնորիկ պատասխանատու պիտի լինի բարեկարգութեան։ Երեք շաբաթ յետոյ Մօնքրիէֆ հիւպատոսին մահուան և Հիքս զօրավարին ցաւալի կացութեան լուրը կը հասնէր։ Եգիպտական կառավարութիւնն օգնութիւն կը խնդրէ և Նոյ. 20 ին Լորտ Կրանվիլ կը ծանուցանէ Եգիպտական կառավարութեան թէ Անգլիա չկրնար տալ ոչ Անգլիական, ոչ ալ հնդիկ զօրք և թէ կը կարծէ որ պէտք է մինչեւ աստիճան մը թողուլ զՍուտան։ Նոյ. 25 ին որոշուած է որ Անգլիական զօրքերը չմեկնին Եգիպտոսէն և նոյն միջոցին Քօէթլօկօն գնդապետը դէպի Պէրպէր ընդհանուր նահանգապետի մը ի նպաստ կարծիք կը յայտնէ։ Արտաքին գործոց նախարարը նորէն կը ծանուցանէ թէ գործը լոկ Եգիպտոսի կը վերաբերի։ Դեկտեմբերի 13 ին Լորտ Կրանվիլ կը կրկնէ թէ ո՛չ անգլիական, ո՛չ ալ Հնդիկ զօրք պիտի տրուի, թէ Եգիպտոսի կառավարութիւնը կրնայ Թուրք զօրքեր գործածել, եթէ վճարէ։ Սուլթանը վճարէ անոնց թոշակն և եթէ անոնք Սուաքիմ իջնեն, թէ պէտք չէ երկրին հասոյթը զօրաց նահանջման պատճառած ծախքերէն զատ ուրիշ ծախքերով ծանրաբեռնել, և թէ երբ Սուտան կարելի եղածին չափ շուտով մինչեւ յԱսուան կամ Վատի-Հալֆա թողուի, Անգլիա պիտի օգնէ բարեկարգութիւնը պահպանելու յԵգիպտոս և Կարմիր ծովու նաւահանգիստները պաշտպանելու։ Ցայնժամ Շէրիֆ փաշա կը հրաժարի և Նուպար փաշա կը յաջորդէ անոր։ Այ ուհետեւ ձախողութիւն ձախողութեան կը յաջորդէ և յունվ. 1 ին Անգլիական գործակատար Սըր Իվլին Պէյրինկ, զՍուտան թողելու խնդրոյն վրայ Նուպար փաշայի հետ համաձայն, կը հեռագրէ թէ ամեն օր կ'ապացուցուի որ ընտրուած աշխարհավարութիւնը յոյժ դժուարին պիտի լինի ի գործ դնել։

Կորտոն փաշայի պաշտօնին վերաբերեալ պաշտօնագրոց քաղուածէն կը տեսնուի թէ դեկտ. 1 ին Լորտ Կրանվիլ կը հարցնէ Սըր Ի. Պէյրինկի որ, եթէ Կորտոն զօրավարն Եգիպտոս երթալ ուզէ, կրնա՞յ ծառայութիւն մատուցանել. Սըր Ի. Պէյրինկ կը պատասխանէ թէ ինք իմաստութիւն կը համարի չղրկել Եգիպտական կառավարութեան քով և թողուլ զայն որ ինքնին կարգադրէ Սուտանի գործերը։ Յունուար 10 ին Լորտ Կրանվիլ նոյն հարցումը կ'ընէ և նոյն պատասխանը կ'ստանայ։ Բայց յունուար 16 ին Սըր Ի. Պէյրինկ ձեռնհաս սպայ մը կը խնդրէ, որ կարենայ Խարդում երթալ և Կորտոն զօրավարն ընտրելի կը նշանակէ։ Զօրավարը կը համաձայնի Եգիպտական կառավարութեան հետ, Լոնտրայէն շոգենաւ կը նստի և յունուար 26 ին Գահիրէէն կը մեկնի Խարդում երթալու համար՝ իբրեւ ընդհանուր կառավարիչ Սուտանի. Կորտոն զօրավարին պաշտօնը պիտի լինէր տեղեկագիր մը յօրինել Սուտանի զինուորական կացութեան, ինչպէս նաեւ այն միջոցներուն վրայ զորս հարկ պիտի լինէր ձեռք առնուլ Խարդումի պահապան զօրքն ու Եւրոպացի ժողովուրդն ապահովութեան մէջ դնելու համար։ Նա պիտի քննէր նաեւ թէ ի՞նչ են Սուտանը պարպելու և Կարմիր ծովու նաւահանգիստները պահպանելու լաւագոյն միջոցները, և միանգամայն խուզարկել թէ ինչ եղանակաւ կարելի է ոչնչացունել այն ազդեցութիւնը զոր գերիվաճառաց վրայ յառաջ պիտի բերեն ապստամբութեան յաջողութիւնն և Սուտանի ներսերէն Եգիպտացի պահապան զօրաց մեկնումը, Կորտոն զօրավարին անձնական վիճակն այս է. — Գահիրէի Անգլիական գործակատար Սըր Ի. Պէյրինկէն պիտի ստանայ իւր հրահանգներն և իւր տեղեկագիրն բաց կնքով անոր միջոցաւ պիտի ղրկէ Անգլիական կառավարութեան։ Պիտի ընդունի նաեւ ինչ պաշտօն որ Եգիպտական կառավարութիւնն յանձնել ուզէ իրեն՝ ձեռամբ Սըր Ի. Պէյրինկի։ Սդուարդ գնդապետն անոր պիտի օգնէ իւր պաշտօնին կատարման մէջ։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐԵԼԻՔ

. . . Տէր խմբագրապետ.

Արեւելք լրագրոյ հրատարակած կաթողիկոսական ընտրելեաց ցանկն տեսանք. յիշեալ խմբագրութիւն նոյն ցանկին մէջ սպրդուած միքանի ուղղագրական սխալներու ուշադրութիւն նուիրելով, զայնս ուղղել բարեհաճած էր, առանց սակայն նոյն նախանձախնդրական ոգին ցոյց տալու այն մեծագոյն վրիպակին որ տեսնուեցաւ նոյն ցանկին մէջ։

Պաշտօնական գրութեանց մէջ երբեք ներելի չեն անշուշտ ոչ միայն տառական, այլ մանաւանդ քաղաքավարական և պատշաճից օրինաց անհամաձայն վրիպակներ. այն վերջինոյն մի մեծ օրինակը կը տեսնենք կաթողիկոսական ընտրելեաց նոյն ցանկին մէջ, յորում կաթողի-

---

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(79)

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՕ

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

6.

ԱԶԱՏՈՒՄ

կռնակին վրայ պառկեցաւ, ածուխին բրածոյին կոյտը վար քալեց. և չկրնալով ինքզինք բռնել, որովհետեւ ձեռներն ու ոտները կռթնցնելու տեղ չունէր, սահեցաւ սեւ վհին մէջ ինկաւ։ Ջուրը մինչեւ մեզ ցայտեց, և նորէն փակեցաւ առանց այլ եւս բացուելու։

Յառաջ ծռեցայ, բայց Գասպար հօրեղբայրն և վարժապետը թեւերէս բռնելով չթողուցին։

— Փրկուեցանք, գոչեցին Բաժէ և Պէռկունու. պիտի ազատինք ասկից։

Սարսափահար ետ քաշուեցայ՝ սոսկումէս պաղած, և գրեթէ կիսամեռ։

— Պարկեշտ մարդ մը չէր, ըսաւ Գասպար հօրեղբայրը։

Վարժապետը չէր խօսեր, բայց քիչ յետոյ քթին տակէն մռմռաց.

— Մեր թթուածին կազի բաժինը կը պակսեցնէր։

Այս խօսք, զոր առաջին անգամ կը լսէի, ուշադրութիւնս գրաւեց, և պահ մը խորհելէ յետոյ, հարցուցի վարժապետին թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէր։

— Անարգար և անձնամոլ խօսք մը, տղայ, զոր ըսելուս վրայ կը ցաւիմ։

— Ինչո՞ւ համար։

— Մեք հացով ու օդով կ'ապրինք. հաց չունինք, օդի կողմէն ալ հարուստ չենք, վասն զի մեր ծծած օդը չնորոգուիր. Թօմբէրուի անհետանալը տեսնելով ըսի թէ մեր շնչելիք օդին մէկ մասն ոչ եւս պիտի սպառէ. և այս խօսքն ընելուս վրայ պիտի ցաւիմ բոլոր կենացս մէջ։

— Օ՛ն անդր, ըսաւ Գասպար հօրեղբայրը, իւր ճակատագիրն այս է եղեր։

— Այժմ, ամեն բան յաջող պիտի երթայ, ըսաւ Բաժէ իւր երկու ոտքը զառիվերին պատին զարնելով։

Եթէ ամեն բան յաջող և արագ չգնաց, ինչպէս կը յուսար Բաժէ, յանցանքը մեզ ազատելու աշխատող ճարտարապետներուն ու գործաւորներուն չէր։

Մեզ հասնելու համար փորուիլ սկսած ծակը շարունակուած էր առանց վայրկեան մը դադարի. Բայց գործը դժուարին էր։

Ածուխն, որոյ մէջէն ճանբայ կը բանային, այն տեսակէն էր, զոր հանքահատք [illegible] կը կոչեն, այսինքն խիստ կարծր. և որովհետեւ յոյժ նեղ լինելուն համար մէկ ծակիչ միայն կրնար բանիլ, հարկ եղած էր ստէպ փոփոխել աշխատողներն, այնչափ եռանդ կար գործը փութապէս յառաջ մղելու։

Միանգամայն բացուած անցքին մէջ օդ բանեցնելը դժուարին էր. քանի որ յառաջ կ'երթային, թիթեղէ խողովակներ վար կ'երկնցնէին, որոց իրարու կցուած տեղերը կաւով ծեփուած էին, և թէպէտ հովատու զօրաւոր գործիքով մը օդ կը զրկուէր խողովակին մէջ, լապտերներն միմիայն խողովակին բերանը կը վառէին։

Այս ամենը կը ծանրացնէին ծակելու գործողութիւնը, և մեր ընկղմման եօթներորդ օրը դեռ քսան մեթր խորութեան միայն հասած էին։ Սովորական պայմաններու մէջ, այս ծակումը մէկ ամսէ աւելի կը տեւէր, բայց ի գործ դրուած միջոցներուն և եռանդին նայելով, քիչ էր։

Այդ դժուարին աշխատութիւնը շարունակելու համար ճարտարապետին ազնիւ յամառութիւնը պէտք էր, վասն զի ամեն մարդ միաձայնութեամբ կը պնդէր թէ անօգուտ էր, թէ հանքին մէջ մնացած գործաւորներուն ամենն ալ մեռած էին, թէ ջուրը պարպելու գործողութիւնը միայն պէտք էր շարունակել, և թէ ի վերջոյ բոլոր դիակները պիտի գտնուէին. Ուրեմն ի՞նչ կարեւորութիւն կրնար ունենալ քանի մը ժամ առաջ կամ յետոյ հասնիլ։

Այս էր թէ՛ հասարակութեան և թէ՛ ձեռնհաս անձանց կարծիքն. գործաւորաց ազգականները, մայրերն ու կիներ սուգ բռնած էին. Թրույէրի մէջէն ողջ մարդ դուրս ելնելիք չունէր։

Առանց թուլցնելու՝ ջուրը պարպելու աշխատութիւններն, որ անընդհատ կը շարունակէին, ճարտարապետը շարունակել կուտար նաեւ ծակելու գործն, առանց մտիկ ընելու հանրային քննադատութիւններն և իւր պաշտօնակցաց ու բարեկամաց դիտողութիւնները։

Նոյն յամառութիւնն ունէր, որով Քօլոմպոս նոր աշխարհ մը գտաւ։

— Տակաւին օր մ'ալ, բարեկամք, կ'ըսէր գործաւորաց. և եթէ վաղը նոր բան մը չունենանք, կը դադրեցնենք այդ աշխատութիւնը. Նոյն բանը կը խնդրեմ ձեր ընկերաց համար, ինչ որ պիտի խնդրէի ձեզ համար, եթէ դուք լինէիք անոնց տեղ։

Իւր ունեցած հաւատքն իւր գործաւորներուն սրտին կ'ազդէր, որք քաղաքին մէջ պտըտած զրոյցներէն յուսահատած կուգային և ճարտարապետին համոզումներէն քաջալերուած ետ կը դառնային։

Եւ աքանչելի փութաջանութեամբ և համակամութեամբ յառաջ կը տարուէր վար իջնելու գործողութիւնը։

Միւս կողմէ, հարկ էր նորոգել և գերաններով ամրապնդել լապտերանոցի ներքնուղին, որ քանի մը կողմերէ փլած էր, և այսպէս ամեն հնարաւոր միջոցներով, կ'աշխատէր կորզել հանքէն իւր սարսափելի գաղտնիքն ու զոհերն, եթէ տակաւին ողջ զոհեր կը պարունակէր։

Եօթներորդ օրը, գործաւորաց փոփոխման միջոցին, նոր եկող ծակիչն տկար հարուածներու թեթեւ ձայն մը լսել կարծեց գետնին տակէն. փոխանակ իւր սեպը զարնելու՝ բռնած կեցաւ և ականջը գետնածուխին դրաւ. Յետոյ, սխալած լինելու կասկածանօք, իւր ընկերներէն մին կոչեց, որպէս զի նա ալ ականջ դնէ իրեն հետ։ Երկուքն ալ լռին մտիկ ըրին, և պահ մը յետոյ տկար ձայն մը լսեցին, որ կանոնաւոր ընդհատմամբ կը կրկնուէր։

Իսկոյն այս լուրը բերնէ բերան ծաւալելով և աւելի չհաւատացող քան թէ հաւատացող գտնելով, ճարտարապետին ականջը հասաւ, որ վազեց բացուած ծակը մտաւ։

Վերջապէս, իրաւունք ունէր մարդը, հանքին մէջ ողջ մարդիկ կային, զորս իւր հաւատքը պիտի փրկէր։

Քանի մ'անձինք անոր ետեւէն գնացած էին. հանքահատքներն մէկ կողմ մղելով ականջ դրաւ, բայց այն աստիճան յուզեալ էր և կը դողար, որ չկրցաւ բան մը լսել։

— Ես բնաւ ձայն չեմ լսեր, ըսաւ յուսահատաբար։

— Հանքին ոգին է, ըսաւ գործաւոր մը, որ խաղ խաղալ կ'ուզէ, և մեզ խաբելու համար կը զարնէ։

Բայց երկու ծակիչներն, որք ձայնը լսած էին, [illegible] և թէ հարուածներ պատասխանած էին իրենց հարուածներուն. Արդ գործաւորք հանքային աշխատութեանց մէջ ծերացած փորձառու մարդիկ լինելով, իրենց խօսքը ծանրակշռութիւն ունէր։

Ճարտարապետը դուրս հանեց իւր ետեւէն մտնողներն, ինչպէս նաեւ փոխադրութեան շղթայ կազմող գործաւորներն, և միայն երկու ծակիչները պահեց իւր քով։

Այն ժամանակ երկու ուժգին հարուած զարկին իրենց ձեռքի սրածայր երկաթով, յետոյ իրենց շունչը բռնելով ականջնին ածուխին փակցուցին։

(Շարունակելի)

կոսական Տեղապահին, Երուսաղէմայ և Պոլսոյ Պատրիարքաց, Սսոյ և Աղթամարայ մասնաւոր կաթողիկոսաց անուանք նախապէս ըստ օրինի յիշատակուելէ յետոյ, չարայարուած էր նոյնպէս սփիւռս աշխարհի գտնուած եպիսկոպոսաց անուանց ցանկ այբուբենական և ոչ արժանեաց կարգաւ, այնպէս խառն ի խուռն որ արժանաւորն և անարժանն, գլուխն ու ոտքն անխտիր մին միւսին շաղապատած լինելով դժուարին է արդարեւ այն անկերպարան մացառուտին մէջ որոշել այն սակաւաթիւ անուշաբոյր ծաղիկներ որ կարծես թուփերու և խոռոչներու խորքն աներեւոյթ եղածի պէս են։

Արդ կը փափաքիմ գիտնալ, Տէր խմբագրապետ, թէ ինչպէս կարելի էր նախ այդ ծանօթ ու անծանօթ եպիսկոպոսաց ընդհանուր ցուցակին մէջ չփոթել Խրիմեան Հայրիկին անունն որ երբեմն կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքութեան փափուկ պաշտօնն ո՜րքան արժանապէս վարած լինելով, հարկ էր առաջքն որ գոնէ իւր պատկառելի անունը, մասնաւորապէս դասուէր ի շարս Արքեպիսկոպոս Պատրիարքաց. երկրորդ՝ ո՞ր օրէնքով Ամենապատիւ և Արքեպիսկոպոս տիտղոսներ կը զլացուին Խրիմեան Սրբազանին, մինչդեռ Հայրիկին անբաժանելի իրաւունքն է այն, իբրեւ նախկին Պատրիարք Հայոց Կ. Պոլսոյ։

Խիստ զարմանալի է արդարեւ որ պաշտօնական մարմինէն կը ծագի մի այդպիսի ապօրինութիւն, զոր ցաւօք սրտի նշմարած լինելով, ես և ինձ հետ ողջամիտ և անկողմնակալ անձինք, նոցա արդարացի դիտողութեանց արձագանք լինելու համար պարտ համարեցի պատուական խմբագրութեանդ միջոցաւ սոյն օրինաց հակառակ թերութեանց վերայ մեր խորին վիշտն յայտնել։

Սոյն տողերով չի կարծուի սակայն թէ մեք Խրիմեան Հայրիկի փառքն տիտղոսներու և անուններու մէջ կուզեմք նշմարել։ Հայոց աշխարհը կը ճանչնայ զայն արդէն իւր գործերով «Խրիմեանին՝ Հայոց «ամբողջ Ազգը Հայրիկ է կոչում. «աշխարհի բոլոր փայլուն տիտղոսներու մէջ չի կայ մէկը որ այդ հա«մեստ կոչման նման բովանդակեր «իր մէջ այնքան ընդարձակ զգաց«մունք, սէր և յարգանք, դա փառ«քի և աստիճանի տիտղոս չէ որ «պաշտօնական անշունչ թուղթերով «են տալիս, դա այն որդիական կո«չումն է որ բղխում է կենդանի «սրտից, մի կոչում որ ընտանիքի «անդամներ տալիս են գերդաստա«նի գլխաւոր Հօրը։ Խրիմեանը «Հայկական մեծ գերդաստանին «Հայրն է . . . »։ Այսպէս գրելով, կը շարունակէ Մշակի մեծարգոյ թերթերէն միոյն մէջ Մելիքզադէ Րաֆֆի, Ռուսական Հայոց մեծ հոգին և մեծ գործիչն, կաթողիկոսական ընտրելի ներկայացնելով Պարթեւ Սահակ-Խրիմեան, Մեծն Ներսէս վարժապետեան։ Եւ մեզ այլ եւս փոյթ չէ որ Խրիմեան Հայրիկի կը զլացուի պաշտօնապէս իւր արժանի տիտղոսները, բաւական է զի Հայու ճշմարիտ սիրտ և արիւն կրող ամեն անձինք կը ճանաչեն Վասպուրականի Արծիւ Խրիմեան Հայրիկ։

Խնդրելով . . . խմբագիր Տէր, որ ներկայս Ձեր մեծարգոյ թերթով հրատարակել բարեհաճիք, ընդունեցէք կանխաւ շնորհակալիքս։

1884 փետր. 3/15 Հ. ԱՃԷՄԵԱՆ
ի Կ. Պոլիս

ԲՈՂՈՔ Ի ՍՏՈՐՀՈՒՄԷ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ-ՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆ

Մեսրոպայ Նուպարեան

(Շար. տես թիւ 3603)

Գանք Մեռէօրայի յօդուածոյդ։ 1. Առաջին հատորոյն 6 երորդ երեսը երբ կը գրես «Այս գեղծումներն անհնարին եղած է ջնջել և ուրանալ», ուսո՛ ինձ, Հայերէն գրաբար ու աշխարհաբար հին ու նոր բառարաններդ քըքրի՛ր պրպըտէ՛ր Պ. Նուպարեան, յորմէ հետէ աշխարհիս վրայ հայերէն կը խօսուի, ջնջել ունեցա՞ծ է ժխտելու նշանակութիւն։ Հայկազեա՞նն կը մոլորցնէ զքեզ որ Դրժեմ բայն «ուխտազանց լինել, խարդախել, նենգել» մեկնելէն ետքը կ'աւելցնէ նաև «ժխտել». բայց Հայկազեանն «ժխտել» ուրանալո՞ւ մօտ առած է թէ ջնջելու. ինչո՞ւ չես տեսներ որ «ժխտեմ» բային դիմաց «նենգեմ» ալ կը դնէ։

2. «Ընդդիմայ կառավարութիւնը փուլ մ'անգամ չատանար Հնդկաստանէ». (Ե. 11)։ Ըսէ ինձ, ո՛վ հմուտդ հայերէն լեզուի բոլոր պաշտօնական ու անպաշտօն հարստութեան և արդուզարդին, փուլ հայերէ՞ն է թէ տաճկերէն։ Թերեւս առարկես թէ փուլ և փող մի և նոյն բառն է։ Ուրեմն ակսինք Պուրճ (Բուրգ), [illegible] (Գոհար) և Փանդուք (Պանդոկ) ըսել։ Ա՞յս է քու հայկաբանութիւնդ. զա՞յս կը պահանջէ հայերէն լեզուի յստակութիւնն։ — Զուր տեղը (Ե. 13, 41) հայերէ՞ն է թէ թուրքերէն (պօշ եէրէ). գիտեմ որ ռամիկն «Պարապ տեղը, փուճ տեղը» կ'ըսէ, բայց այդ երկուքն և ոչ մին գրաբար է. դու որո՞վ իշխանութեամբ նախնեաց Զուր գեղեցիկ բառն կը տաճկացնես։

3. Հա՞յն ի՞նչ կը հասկանայ երբ կը գրես «Ապահովութիւնները իրենց տարակայութեամբը կը փայլին» (Ե. 59)։ Հայկաբանութի՞ւն է այս թէ գաղղիաբանութիւն, briller par son absence. այսպիսի՞ ոճերով «կը յուսաս [illegible] ու [illegible] նպաստած լինել թարգմանութիւններու [illegible] և [illegible]»։ Ինչո՞ւ չես կարդար Այտընեանի աշխարհաբար քերականութեան 330–334 երեսները, որպէս զի տեսնես թէ ի՛նչ է գաղղիաբանութիւն և ի՛նչ հայկաբանութիւն։ Ինչո՞ւ չես գներ Տ. Ա. Մ. Գարագաշեանի կամ մեծին Բագրատունւոյ գաղղիերէն լեզուի քերականութիւնքն, որպէս զի ուսանիս և ուսուցանես թէ գաղղիերէնի յատուկ ոճերն ի՛նչպէս շրջելու է ի հայ։

4. Հայցականի սեպհական զ նախդիրն ի՛նչպէս տրականի կուտաս և կ'ըսես «ինքզինքին» (Ե. 52) փոխանակ ըսելու «ինք իրեն»։ Այս արտառոց սխալին վրայ ի՛նչպէս երկրորդ արտառոց սխալ մը բարդելով, ինք եզականն կը յոգնականացնես և կ'ըսես «ինքզինքնուն» (Ե. 54, 78), փոխանակ ըսելու «իրենք իրենց», «ինքզինքնիս» (Ե. 71) փոխանակ ըսելու «մենք զմեզ»։ Իրաւունք չունիմ ըսելու, Պ. Նուպարեան, «[illegible]» եկուր, և մի՛ պարծենար իբր հայագէտ»։

5. Հալէ անհոլով մակբայն ի՛նչպէս կը համարձակիս հոլովել [illegible], և կ'ըսես [illegible] (Ե. 63)։ Ո՞ւմ ի նախնեաց լսած է տեղ մը Հազիւախօս, և ոչ թէ Հազուախօս։

6. Ո՞ր լեզուի հոլովմունք են հետեւեալներն, Հայերէնի՞, Արմէներէնի՞ թէ Բոշայերէնի։ Շարժումի, յաւելումի, սխալումի, այլայլումի, դիտումի, կենդանիին, կեանքին, խնդիրիս, անունի, հայրենիքի, կարծիքի, պաշտպանեալի։ Ի՞նչ է Ոտ առ ոտ, Եօթ (եօթն)։ և այլն և այլն և այլն։

7. Երես 76 կը գրես. «Առանց ասոնց ինքնասէր օրինակին հետեւելու, և մեր հայրենասիրական պարտաւորութիւնը կատարած ըլլալու համար, մեր անհատական զարգացման աշխատած ժամանակնիս, Հայե՛ր, որ անուղղակի միայն օգուտ ունի ազգին, մեր ազգային յառաջդիմութեան մեր բոլոր կարողութեամբը և ուղղակի կերպով օժանդակենք»։ Հանէ՛ զիս, Պ. Նուպարեան, այս մանուածապատ ծամածուռ պարբերութեանդ լաբիւրինթոսէն, վասն զի անկարելի եղաւ ինձ գտնել թէ «որ անուղղակի միայն օգուտ ունի ազգին» բառերն «Հայե՛ր» բառին կ'երթան թէ «ժամանակնիս» կամ «զարգացման» բառերուն։

Սակայն ոչ ամենայն ինչ խոտելի և անգոսնելի է Մեռէօրայի յօդուածոյդ մէջ։ «Մէկ [illegible] ու [illegible] նորաբանութիւններ [illegible]» այդ յօդուածէդ, և կը խնդրեմ որ չմոռնաս անցունելու զանոնք Ֆրանսերէն–Հայ աշխարհիկ բառարանիդ մէջ։ «Ցոյս կ'ըսեմ» որ այս բառերը «իրապէս ու գործնականապէս հեշտ կ'ընեն» Ֆրանսերէնէ ի հայ թարգմանութիւնքը. «յոյս կ'ըսեմ» որ չորս միլիոն Հայք փոքրիկ գաղափար մը կ'ունենան քու հնարած «2000 և [illegible] բառերուդ», որք «ճոխ պիտի ընեն» քու գերդագերդերազանց ֆրանսերէնէ ի հայ բառարանդ։ Ընդունէ ուրեմն «եպախտաճանաչ» (Ե. 37) սրտի. ճակատագրապէս, Ցատկանիշել, Արտակեդրոնում, Ընդնշմարել, Ցանցապարտ, Համառօտակի, Ամբողջակի, Գաղտօրէն, Դառնօրէն, Իրութիւն։ Ընդունէ նաև [illegible] նորաբանութիւնք ալ ի Ցուցատարութեննէդ, փոխարժէք, վերուղղում ([illegible]) ցառաջադիմասէր։ «Ցոյս կ'ըսեմ» որ չորս միլիոն Հայոց մէջ պիտի չգտնուի և ոչ մէկ [illegible] մը որ ինծի հետ չվկայէ թէ դու նոր բառ հնարելու մասին «մասնաւոր փոյթ եւ խնամ ունեցած ես խորթութենէ և պղնդակութենէ զգուշանալու և գործածած բառերդ միշտ [illegible], [illegible], [illegible] և միանգամայն [illegible] են»։ Ընդունէ, Պարոն պղնդակ, (մեզա՛յ մեզա՛յ, պարոն հայագէտ), միւս եւս փունջ մը ի Մեռէօրայէ. Գիտածէ (Ե. 35), Փոմփոն (Ե. 35), Բարլամէնթ (Ե. 50), Մաքսիմոմ (Ե. 61), Սխագետագիք (Ե. 68)։ «Բարլամէնթին պիւտճէի քօմփօ՛նը իւր տարակայութեամբը կը փայլէր»։ Ո՛հ ո՛հ. ի՛նչ սքանչելի հայերէն. Բագրատունի, Այտընեան, Ա. Մ. Գարագաշեան, Հ. Թադէոս Թոռնեան, Հ. Սամուէլ Գոնթարեան, ուր կը մնաք։ Թողէք բարեկամք իմ, որ կուլ տալէ առաջ բերնիս մէջ լաւ մը դարձունեմ պլըլլցնեմ այս անուշակ այս փափկիկ այս թագաւորական պատառը, թողէք որ քիմքս պարարէ՛ հեշտանա՛յ, թողէք որ մի անգամ ևս զմայլեցնեմ ձեր ականջները ժթ դարուս նոր Մեսրոպայ ոսկեղինիկ Հայկաբանութեամբն. «բարլամէնթին պիւտճէի քօմփօ՛նը իւր տարակայութեամբը կը փայլէ՛ր»։

Ուստի՛կ, Պ. Նուպարեան, այս անգամ ըսելիքս ըսի։ Դու յարձակեցար իմ վրաս ի բրոց, ես վանեցի քու յարձակումդ ի բրոց և ի գրոց։ Քու բառգիրքդ կրնայ ըլլալ Ֆրանսերէն–Բոշայերէն, բայց ո՛չ երբեք, ո՛չ երբեք Գաղղիերէն–Հայերէն։ Դու հայկաբանութեան [illegible] անգամ չես գիտեր. դու իրօք «փանաքի» մի ես, ինչպէս արդէն ակամայ կը խոստովանիս ի Ցուցատարութեանդ. դու չես կրնար քան զիմս գերազանց բառգիրք հրատարակել, վասն զի Հայերէն լեզուն՝ արդի աշխարհաբար թարգմանութեանց մէջ չէ, այլ նախնեաց մատենագրութեանց, և մանաւանդ ձեռագրաց մէջ, որ կը բնանան դարերէ հետէ ի խորս և ի խորշս գրադարաններու։ Քու Բառգիրքդ պէտք է «տենչայ ոչ թէ տպագրութեան օրինաւոր փառքին», այլ իբրեւ ծրարի թուղթ պարավաճառի սըրուելու կամ ուրիշ հասարակ պիտոյից գործածուելու արժանաւոր վարձատրութեան։ Ոչ միայն դու բոլորովին անկարող ես գլել զիս ի մասին հայագիտութեան, այլ և նոյն իսկ քան զքեզ շատ երեւելիքն։ Նոյն իսկ Վենետկոյ և Վիէննայի Մխիթարեանք չեն կրնար քան զիմս կատարելագոյն Բառագիրք յօրինել, եթէ չհետեւին իմ դրութեանս։ Անցա՛ն գնացի՛ն այն ժամանակներն յորս Ալգեր և Էմին Հայերէն լեզուի գանձերուն քով նստած, անգէտ էին Հայ բարբառոյն ամենաճոխ հարստութեանն և [illegible] կը լեցնէին կը խուկէին իւրեանց բառագրքերը, նա՛և ինքնահնար [illegible]ատածական բառերով կը ջանային պարտկել իւրեանց անգիտութիւնը։ Ի բա՛ց դնա յինէն, Պ. Նուպարեան, եթէ չես ուզեր փորձանքի պատահիլ. քու փքոցուռոյց անձնզովութիւնքդ զիս չեն կրնար խաբել։ Տես թէ որ կը դըտնես քանի մի պարզամիտ որ 20–30 փրանկի գնեն քու Բառգիրքդ։ Ուրիշ դուռ բախէ։

Այժմ կը դարձունեմ խօսքս առ Հայ հասարակութիւնն և կ'ըսեմ. իմ բողոքս ընդդէմ Պ. Նուպարեանի չէ անոր համար որ նոր Գաղղիերէն—Հայերէն բառգիրք կը հրատարակէ. դրութեանս սկիզբէն ըսի արդէն թէ ամենայն ոք ազատ է գրականութեան ընդարձակ ասպարիզին մէջ, այլ անոր համար որ Պ. Նուպարեան բաւական չհամարելով կողոպտել իմ Բառարանիս ընտիր մասունքը, («Նորայրի մեծ հրատարակութիւնն. [illegible]»), Հայ ազգին անօգուտ կը վճռէ իմ Բառարանս, լի թերութեամբք թէ՛ ըստ հայերէնի և թէ՛ ըստ գաղղիերէնի, աղքատ, առաձեռն գործածութեան անյարմար։ Իմ բողոքս անոր համար է որ Պ. Նուպարեան չարասրտութեամբ նկատողութեան չառնուր ոչ իմ գործոյս ընդարձակութիւնն, ոչ իմ չորեքտասնամեայ ամենածանր աշխատութիւնս և ոչ դրամական ահագին ծախքս, և իմ բառագիրքս ներկայացնելով Ազգին իբր մեծագին և միանգամայն անպիտան, զքեզ կ'ուզէ ի վնաս ինձ իւր բառարանն, իբրեւ քան զիմս գերազանց, պիտանի և դիւրագին։ Իմ բողոքս անոր համար է որ Պ. Նուպարեան բոլորովին ձրիապէս կը զրպարտէ իմ Բառագիրքս՝ առանց ցոյց տալու և ոչ մի սխալս և ոչ մի թերութիւնս, ոչ միայն կ'ուզէ խափանել իմ վարձատրութիւնս այսպիսի թշուառաքիրտն վաստակոց համար, այլ և կը ճգնի կորուսանել տալ ինձ այն 15,000 փրանկի գումարը, զոր ես ծախսած եմ ի տպագրութիւն Բառարանիս, այն 15,000 փրանկը կ'ըսեմ, զոր իմ կինս քսանամեայ անդուլ և անձանձիր աշխատանօք շահած է և յօժարամիտ նուիրած իմ գործոյս հրատարակութեան։

Գրագէ՛տք, ազգային մտաւորական զարգացման անվա՛րձ մշա՛կք, իմ դատս ձեր ամենուն դատն է։ Պ. Նուպարեան հրաւէր կը կարդայ ձեզ որ հասարակաց ուշադրութիւնը դարձունէք իւր բառգրքին կարեւորութեան վրայ։ Ես ալ կը հրաւիրեմ զձեզ որ յետ ուշի ուշով կարդալու Պ. Նուպարեանի Ցուցատարութիւնն և իմ Բողոքս, յայտնէք Հայ ազգին ձեր կարծիքը, վկայէք թէ որո՞ւ բառգիրքն է անպիտան, ի՞մս թէ Պ. Նուպարեանինը, ո՞վ է տգէտ, ե՞ս թէ Պ. Նուպարեան։ Այսօր իմ տունկերս կը խլուին, իմ տունս կը քանդուի. վաղիւ անխիղճ հակառակորդ մը կրնայ յարձակիլ ձեր վրայ և ձեր բերնէն խլելու աշխատիլ։

Խօսեցէ՛ք և գրեցէ՛ք, դուք ամենեքին որ սիրած և յարգած էք իմ աշխատութիւնս, որ զանազան անգամ քաջալերիչ և գրուատական բանիւք և գրովք սրբած էք իմ արտասուքս, Ամենապատի՛ւ Ներսէս Պատրիարք, Սուքիաս Վ. Պարոնեան, Ա. Մ. Գարագաշեան, Խորէն վանահայր Արմաշու, Տիրայր, Տ. Յովհաննէս Մկրեան, Քերովբէ Պատկանեան, Մ. Մամուրեան, [illegible], Գ. Ց. Բաքաղեան, Բիւզանդ Քէչեան, Գրասէր Ասոտ, Ռէթէոս Պէրպէրեան, Մինաս Չերազ, Յ. Գուրգէն, Գէորգ Ասլանեան, Ցէտոյենց, Մկրտիչ Նորիկեան, Եղիազար Մուրատեան, Մկրտիչ Մանուկեան, Թովմաս Եսայեան, Արփիար Արփիարեան, Գառնիկ Ֆընտգլեան։ Խօսեցէ՛ք և գրեցէ՛ք թէ անօգո՞ւտ է իմ Բառագիրքս Հայ ազգին, և ես խաբեբա՞յ ոմն եմ որ այրիներէ, որբերէ, աղքատ գործաւորներէ և խանութպաններէ 1 1/2 օսմանեան ոսկի ընդունեցայ անպիտան գործ մը հրատարակելու համար։ Վճիռ տուէք որ եթէ բառարանիս մէջ կը գտնուի թերութիւն, արժանի եմ դատապարտութեա՞ն թէ ներողամտութեան։

Եւ դուք, Հա՛յ խմբագրապետք, որ միշտ գեղեցիկ յօդուածներով յանձնարարած էք իմ Բառարանս, դուք կ'ըսեմ, Տեարք Կ. Իւթիւճեան, Տ. Ճիվէլէկեան, Հ. Ալաճաճեան, Մ. Մելիքեան, Հայութեան շահուց անշահախնդիր և անձնանուէ՛ր պաշտպանք, յայտնեցէք ձեր կարծիքը ի լուր Ազգին։ Իմ դատս ձեր ամենուդ դատն է։ Եթէ վաղիւ մերազգի ոմն ձեռնարկէ հրատարակել ի Կ. Պոլիս նոր Հայ լրագիր մը, անշուշտ եմ որ ոչ ոք ձենէ խոժոռ պիտի ակնարկէ այդ նորեկ համարուեստին, մանաւանդ թէ ամէնքդ ալ պիտի յայտնէք ձեր խնդակցութիւնը, ինչպէս քանի մի օր առաջ Մասիս, անդրանիկն ձեր ամենեցուն, յետ ծանուցանելոյ Արեւելք նոր լրագրին հրատարակումը, կ'ըսէր մեծաւ ազնուութեամբ. «Կը շնորհաւորենք մեր նոր պաշտօնակիցներն, և ամեն տեսակ յաջողութիւն կը մաղթենք։» Բայց եթէ նոր լրագրապետն իւր Ցուցատարութեան մէջ համարձակի անամօթաբար խրոխտալ թէ «Հայե՛ր, Մասիս, Թերճիման, Փունջ, Հայրենիք, անպիտան լրագիրներ են, ձեր պիտոյից անյարմար, մեծագին, մինչդեռ իմ լրագիրս պիտանի, կատարեալ և աժան. մի՛ գնեք այդ լրագիրները, այլ գնեցէք իմ թերթս», իրաւունք չէ՞ք ունենար չարաչար հարուածելու այդ գձուձ մրցակիցն իբր զրպարտիչ, իբր յափշտակիչ, իբր նախանձոտ, իբր վա՛տ և անա՛րգ արարած։(*)

Ես վստա՛հ եմ յարդարութիւն իմ սիրելի ազգայնոցս, յուղիղ դատողութիւն Հայ գրագիտաց։ Ես վստա՛հ եմ յԱստուած, որ կարողութիւն տուաւ ինձ ձեռնարկել յայսպիսի ծանր աշխատութիւն և մերձենալ յաւարտումն։ Աստուած պիտի չթողո՛ւ որ ընկճիմ Պ. Նուպարեանի անիրաւ հարուածոց ներքեւ։

ՆՈՐԱՅՐ Ն. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՎԵՐՋ

(*) Թո՛ղ մխիթարուի Տ. Նորայր։ Կը թուի թէ Արեւելք օրաթերթին առաջին թիւը չէ հասած մեր Պատ. բարեկամին ձեռքը, զի շատ հաւանական կը համարինք որ չպիտի համարձակէր այս տողերը գրել, եթէ տեսած լինէր Արեւելքի այդ թիւն։ Մասիս, քաղաքավարական պարտականութիւն մը կատարելով, կանխաւ ողջունած էր «Արեւելք»ի հրատարակութիւնն եւ ի սրտէ ամեն յաջողութիւն մաղթած՝ իւր նոր պաշտօնակիցներուն։ Բայց «Արեւելք», չգիտենք ո՛րպիսի քաղաքավարութեամբ, եւ մանաւանդ անիրաւութեամբ, իւր առաջին թուոյն իսկ մայրաքաղաքիս հայ լրագրութիւնը մէկ ձեռքով կը լուար [illegible] մակդիրը տալով անոր։ Այսպիսի անակնկալ եւ յաւիտեան յարձակման մ'առջեւ նախամեծար համարեցինք լռութիւն պահել, քաջապէս համոզեալ լինելով թէ՝ մեծ մեծ ջարդելու եւ գործելու միջեւ անհուն տարբերութիւն կայ, եւ թողուլ որ իրողութիւնք խօսէին, ինչպէս խօսեցան արդէն, եթէ չենք սխալիր, եւ ողջամիտ հասարակութիւնը կրցաւ հասկնալ թէ «Ի՛նչու՝ հրատարակեցինք Արեւելք»ը» յօդուածին հեղինակներն ո՞րքան անիրաւ էին այդպիսի յարձակում մ'ընելով հայ լրագրութեան դէմ, յորում իրենց երեւակայած զերծը գըտնելէ գեր շա՛տ հեռի կը գտնուին։

Ծ. Խ.

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

[illegible]

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

Թարգմանեաց Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Մասիսի մէջ իբր թերթօն հրատարակուելէ յետոյ զատ տպուելով ի վաճառ հանուած է։

Կը գտնուի Մասիսի գրասենեակն եւ ամեն հայ գրավաճառաց քով. մանաւանդ Պահճէ գարու Սուճի Պօղոս աղայի եւ անոր դիմացը Ջրավաճառ Ցակոբ աղայի խանութը, գին 6 ղրուշ։

Նոյն տեղերը կը վաճառուին նաեւ [illegible] Ցերէճէ ի [illegible] եւ [illegible] փորիզ հետաքրքրաշարժ վէպերն, Կամիլէի [illegible] ամենակարեւոր դասագիրքը, թարգմանութիւնք Կ. Ս. Իւթիւճեանի։

Ասոնց ալ գինը նոյնպէս 6 ղրուշ է։

[illegible] մի նոր գործն

«ԻԼԼԻԶԻՈՆ ՄԵԾ. ՎԱԼՍ»

Դաշնակի համար գրուած նուրբ ճաշակաւ եւ ճարտարարուեստով որ պատիւ կը բերէ հեղինակին տաղանդին։

Կը ծախուի Պոլիս, Համիտեան ճամբան 6 Արամեան եւ Ընկ. ի Թղթավաճառանոցն եւ Բերայի բոլոր նուագավաճառաց քով։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Թ. ՊԱԼԵԱՆ ԵՒ Ն. ՍԱՖՐԱՃԵԱՆ

Պատիւ ունին ծանուցանել արգոյ հասարակութեան որ Ֆէրի-գիւղի Պալեան գործարանէն ելած Պաքսիմատներու ([illegible]) ընդհանուր մթերանոց մը հաստատած են Կ. Պոլիս Ենի-ճամի, Օսմ. Թղթատարութեան դէմ, թիւ 1 խանութը, ուր կը վաճառուին խիստ ընտիր տեսակէն և աժան գնով, մեծ ու փոքր քանակութեամբ։

Նաեւ ամեն տեսակ եւրոպական պաքսիմատ, ըմպելիք և շաքարեղէնք և փոքր տղայոց համար ամեն տեսակ սննդարար ուտելիք կը գտնուին յիշեալ մթերանոցին մէջ։ 2

հանէ եւ նստարանին վրայ պիտի փռէ, որպէս զի եթէ թաց է, չորնայ։ Եթէ Ֆրանսուա փիսիթը նստարանին վրայ գտած է, ըսել է թէ կառքը բացած էի. իսկ եթէ հոն գտած չէ, զինուորութիւնս եւ ցուրտն որ զիս թմրեցուցած էին, մոռնալ տուած են ինձ պարտականութիւնս։

— Փիսիթը նստարանին վրա՞յ էր, հարցուց քննիչ դատաւորը ձիապարմանին։

— Ո՛չ, տէր, պատասխանեց Ֆրանսուա։

— Աղէկ գիտէ՞ք

— Օ՛, տէ՛ր, շատ աղէկ գիտեմ։

Պ. տը Ժիպրէ Քասէի դառնալով՝

— Ըսել է թէ՝ դուք ժամն երկուքին եկած էք հոս, ըսաւ։ Ո՞ւստի կուգայիք։

— Մերձակայ Մօնմօռանսիյի փողոցէն, պատասխանեց Քասէ առանց վարանելու։

Հանրային ապահովութեան պետն արագ ակնարկ մը ձգեց երկու ծածուկ ոստիկանաց վրայ, որք մէկ մէկ փոքրիկ տետրակի վրայ կը նշանակէին այս տեղեկութիւնները։

Պետին այս ակնարկն անտարակոյս կ'ազդարարէր անոնց թէ՝ հարցաքննութեան այս մասին մասնաւոր ուշադրութիւն պարտ էին ընծայել։

— Ո՞ւր տարած էիք Մօնմօռանսիյի փողոցը։

— Երկու ուղեւոր։

— Այ՞ր եւ կի՞ն։

— Ներեցէ՛ք տէր, երկու այր։

— Օթեւանի՞ն իջան թէ մասնաւոր տուն մը։

— Օթեւանի մ'առջեւ կեցայ։

Ը.

— Ո՞րչափ ժամանակէ ի վեր կառավար էք, ըսաւ քննիչ դատաւորը։

— Քսան տարեկան լինելէս ի վեր, պատասխանեց Քասէ։

— Ո՞րչափ ժամանակէ ի վեր Պ. Պինէի քովն էք։

— Հինգ տարիէ ի վեր. ութը տարի ալ, Սամուէլ անուամբ ուրիշ կառապանի մը տիրոջ ծառայեցի որ մեռաւ. բայց կանոնաւոր վկայականներ ունիմ անոր ստորագրութեամբ. երկու տարի ալ կառային ընդհանուր ընկերութեան քով։

— Ինչո՞ւ համար ելաք ընկերութեան քովէն։

Քասէ գլուխը քերելով, եւ քիչ մ'ալ շփոթելով պատասխանեց. — Գինին քիչ մ'աւելի սիրելուս համար։

Թեթեւ ժպիտ մ'երեւցաւ քննիչ դատաւորին շրթանց վրայ։

Քասէ այն ժպիտը տեսնելով, կարծեց թէ՝ իւր ազատ խոստովանութիւնը իրեն նպաստաւոր արդիւնք մը յառաջ կը բերէր։

Քիչ մ'ուրախացաւ։

Պարոն տը Ժիպրէ խօսքը շարունակեց։

Երէկ ժամը քանի՞ն ասկէ մեկնեցաք։

— Կէս օրէն քառորդ մ'առաջ։ Հիւսիսային երկաթուղւոյն կայարանը գնացի, եւ շատ չանցած՝ կին մը եւ իւր աղջիկն առի Մօնպառնասի կայարանը տարի. տեղը քիչ մը հեռու էր, մէկ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	1,852,000	Անգլ. ոսկի
Պահեստի դրամ	245,682	» »

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՈՆՏՕՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Այս ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնայ ընդունիլ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Պոլսոյ եւ մօտակայ գիւղերու մէջ, գիներու եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ
Ռ. Ֆ. ՐԱՈՒԹ
Ղալաթիա, Հալաճեան խան 16—17
ԴԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
Ց. ԱՍԱՏՈՒՐ
Կ. Պոլիս, Կամուրջի գլուխ, Եէնի-Ճամի 32

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալգանօ	2.000	Լէբանթօ	4,500
Անճէլօ	3.000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարթէլլօ	2,500
Պասանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պօրօտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պլատօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիփսօ	2,500	Օտրանտօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օտտօ	2,000
Գատօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բօթէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Բէտրօ	2,800
Տուրօ	2,600	Ռիալտօ	4,400
Էրատօ	2,600	Ռօլլօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլօ	3,000
Ֆէրօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօտօ	3,500
Կուէլֆօ	5,500	Սալէռնօ	4 000
Կիտանօ	2,200	Սաֆֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սէվիլլէօ	2,000
Կրօտնօ	2,200	Սօրէնտօ	4,500
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թէյլէր	1,300
Հիւմպըր	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիւնօ	2,300	Քանտօ	3,600
Քէլսօ	2,000	Վէտտօ	3,600
Քօվնօ	2,200	Զէպրա	1,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	140

Պասանօ շոգենաւն յունվար 29ին Անգլիայէն մեկնեցաւ, եւ փետր. 14ին աստ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ՖՐԷՏԵՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւմթ խան
Ղալաթիա։

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ էլպիսէ անպարընտա մահֆուզ պուլունան նիւմունէլէրինէ վէ շուրութը մուգավըլէլէրինէ թէվֆիգըն միւզայէտէ օլունմագ իւզրէ միւնագասայա գօնուլան 280,000 մէթրօ գօզ բէնկլի էնլի Մայա-տաղը ապասընըն պէհէր արշունը աթիգի 3 1/2 ղրուշա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, շուպաթըն պումինին սէքիզինճի չարշէնպէհ կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասասը պիլ իճրա, մէզգիւր կիւնտէ գարարը գաթ'իսի վիրիլէճէկինտէն իթա իսթէկէ թալիպ վէ 9 ընճը փէնճշէնպէհ կիւնի իհալէ պէշ թէնզիլինէ բագըլըպ պուլունան. լարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի։

2 շուպաթ 1884 1

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամիսը քանի մ'անգամ կը բանին Լիվըրբուլէ եւ Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարօքքօ	2,500
Ալէփփօ	3,000	Նուպիա	2,500
Պօթնիա	4,600	Պավոնիա	5,000
Պաթավիա	3,800	Պարթիա	3,200
Պալթիք	2,500	Պալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սէրվիա	7,800
Սէֆալօնիա	5,000	Սիթիա	4,600
Քաթալօնիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շէրպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթօն	3,000		

Շէրպուրկ շոգենաւը, նաւապետ Թըրնըր, Լիվըրբուլէն հասաւ ընդհանուր վաճառքով եւ ի մօտոյ դարձեալ Լիվըրբուլ պիտի երթայ։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճամբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՕԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա։

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրբուլէ եւ Արեւելից միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
Աւստրեան	2,500	Ֆլորենտեան	3,700
Անատոլեան	2,500	Ֆլորեան	3 700
Աբէնինեան	2,500	Իտալեան	5,500
Արաբեան	3,700	Իլլիրեան	3,500
Պավարեան	6,000	Իպէրեան	5,300
Պուլկարեան	6,000	Լէսպեան	2,200
Քանատեան	800	Լիկուրեան	2,500
Սարտինեան	2,000	Լէօն	800
Տարոյ	700	Օփօրթօ	700
Էճիփթեան	3,700	Բէրսեան	3,800
Ֆաղեան	3,700	Վալէնսեան	6,800
Ֆռանքոնեան	3,700	Վէնէթեան	6,800

Ալճէրեան շոգենաւը նաւապետ Լաւրանսօն, ամսոյս 18 ին երկուշաբթի օրն աստ կ'սպասուի։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվըրբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւհէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ. Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվըրբուլ

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրբուլէ եւ Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քարնաք	4,200	Ուլիսսէս	3,000
Ֆարօս	4,000	Նէֆթիս	3,000
Օսմանլի	4,000	Բէրա	3,000
Սէսօստրիս	3,250	Ատալանտա	1,700
Թէպէ	3,250	Լօթուս	800
Մէմֆիս	3,250	Օլինթօս	800
Նիլ	3,250	Սէպօլ	750
Մարէօթիս	3,250		

Բէրա շոգենաւն, նաւապետ Ֆորէսթըր ընդհանուր վաճառքով Լիվըրբուլէն մայրաքաղաքս հասաւ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար

Դիմել առ Ֆ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատարք
Մէյտանճըգ սօգագ, Պոլիս

Տնօրէնութիւն, Լիվըրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրբուլ

Գործակալութիւնք

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ ընկ.
Պէրութ	Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Ց. Վ. Ուիթոլ եւ ընկ
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանքեւ ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէզրոբուլոյ

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՈՐԸ եղական զարդն է հերաց ամէն տեսակ գծուցութեանց եւ նոյն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կ'ընէ գործածողները Մանաւանդ ի դահան սեւի գործածութեանն համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կ'առատացնէ ու մետաքսանման փայլուն եւ կակուղ կ'ընէ գլխու կարծր մազը։ Որ եւ է պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ. անհաստատ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թեփը շուտով կ'անհետացնէ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը գործածողը խիստ վայելչադէմ կերպարանք մը կ'ստանայ։ Մայրաքաղաքիս մէջ եւ այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն։ Անուշահոտ ջուր մ'է, ձիւթ կամ ճարպ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք եւ այլ շատեր կը ծախեն։ Այերի վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամերիկեան վաճառատունն ի Ղալաթիա կոստանդնուպոլսոյ։

ՌՈՒՍՏԳՕԴ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը բանին ի մէջ Լոնտոնի եւ Անվէրսի Նաւահանգստաց, Սեւ ծովու եւ Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտեսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Ավօքա շոգենաւն, նաւապետ Ուէսդգոդ, Անվէրս եւ Լոնտոնէն մեկնելով Մալթա, եւ Շիրա հանդիպելով փետրվարի մէջ մայրաքաղաքս պիտի հասնի Օտեսա երթալու համար։

Լոնտոնի մէջ բեռ կառնուն.

Ճօն Տէյլըր շոգենաւ, Կ. Պոլիս եւ Օտեսա երթալու համար։

Օրէօն շոգենաւը, նաւապետ Բէկթըն, փետրվարի մէջ,

Պէրիլ շոգենաւը, նաւապետ Ուինչիթ, փետրվար 23 ին,

Էլէնի շոգենաւը, նաւապետ Ռիվի ի փետրվարի վերջը Լիվըրբուլէն աստ կ'սպասուին։

Րօ շոգենաւը, նաւապետ Ճօնէս, Սեւ ծովէն մայրաքաղաքս պիտի գայ Լոնտոն եւ Անվէրս երթալու համար։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն առնալու համար դիմել առ

ՄՈՐԴԸՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս
կամ առ ՌՈՒԷՍՏԳՕԴ ԵՒ ԼՕՐԱՆՍ
9, Ֆէնչըրչ Սդր. Լոնտոն

ՏՈՔԹ. Մ. Հ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Կը ծանուցանէ արգոյ հասարակութեան թէ երեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը հիւանդ պիտի ընդունի իւր տունն Այնալը-Չէշմէ, Էմին-ճամի փողոց թիւ 45 կէս օրէն վերջը։ Պիտի գտնուի նաեւ Պոլսոյ կողմը Լալէլի ճամիի դիմաց թիւ 15, Այվազեանի նոր բացուած դեղարանն երկուշաբթի եւ ուրբաթ կէս օրէն վերջը, եւ չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 4էն մինչեւ 8ը։

Տոքթ. Մինասեան ձրիաբար պիտի խնամէ աղքատ հիւանդները ուրբաթ օրերը Այվազեան դեղարանը եւ շաբաթ օրերը իւր տունն 6 էն մինչեւ 10։ 30—44

ԴԵՂԱՐԱՆ ԵՐՃԻԵԱՆ

ԵՒ ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Եէնի ճամի Բօսթախանէին դիմացը 12 թուով Դեղարանն այս անգամ Դեղարան Երճիեան անունով կը շարունակուի. ու մտերս Նորվեկիացի առանձնաշնորհ ձկան իւղէն մեծ քանակութեամբ բերուած ըլլալով՝ օխաչով ու տակառով կը ծախուի նաեւ այլ եւ այլ ընտիր քօնեաքներ (ֆին շամբաներ) հատով եւ սնտուկով կը տրուի։

Յիշեալ Դեղարանն ամէն օր Տօք. Տատրեան առաուները եւ Տօք. Այվազեան էֆէնտին կէսօրէն մինչեւ իրիկուն կը գտնուին։ 65

ԸՆԹԱՑՔ Ի ԴՐՈՑ ԲԱՐԲԱՌ

Բ. տարի

Հատուածոյք Եղիշէայ եւ յաջորդաց

(հանդերձ քերականական բացատրութեամբք)

Երկասիրեց

ԵՂԻՇԷ Վ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Այս դասագիրքն գրաբարի ուսման համար յարդ հրատարակուած լաւագոյն դասագիրքերէն մին ըլլալով՝ կ'ընծայէ ուսանողաց ամէն դիւրութիւն։ Այն հատուածներն՝ որ ամփոփուած են ի նմա՝ թէ՛ արձակ եւ թէ՛ ոտանաւոր՝ ճոխ են եւ նոյ ըստ մեծի մասին։

Յիշեալ դասագիրքն բաժնուած է երկու մասերու. Ա. մասին մէջ Նախնեաց զանազան կտորներէ զատ կայ նաեւ ԵՂԻՇԷԻ համառօտութիւնն վեց հատուածներու մէջ. իսկ Բ. մասին մէջ Ասորական ի Սեբէոսէ եւ Պոլ եւ Վէրթենէս միաբանութեանց համառօտութիւնն ամփոփուած է հայերէն գեղեցիկ թարգմանութեամբ։

Կեդրոնատեղին է Արամեան տպարանը։

Կը ծախուի նաեւ գրավաճառաց քով ի գին 10 գրուշի։

ԱԶԴ

Բարոյական մասին վկայեալ եւ գաղղիերէն թուրքերէն դասերու օգնելու կարող կառավարիչ մը կայ պատրաստ, ուզողը պէտք է դիմէ Մասիսի Գրասենեակը։

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրբուլէ, Միջերկրականի եւ Օտեսայի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սօֆիա	3,000	Պրքս
Արաբիա	2,500	Ռոճըրս
Արքատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիլքս
Մաքետոնիա	3,500	Մարշ
Րումելիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Մաքետոնիա շոգենաւը փետր. 29ին Լիվըրբուլէն աստ կ'սպասուի։

Այս շոգենաւք կէն ճամբորդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

—o—

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայէ եւ Բոնէի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամէն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի

Տրապզոն, Պաթում եւ Բօթի պիտի երթայ Մեօղ շոգենաւն, որ փետր. 13ին Մարսիլիայէն եւ փետրվ. 20ին Կ. Պոլիսէն պիտի մեկնի։

Լ'Արմէնի շոգենաւն ի մօտոյ Մարսիլիա պիտի երթայ։

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն

ԼՕՐԱՆ ԸԲՊՈՒԼ
Մոմհանէ փողոց, թիւ 14

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

—o—

Դ Ե Ղ Ա Ր Ա Ն

Պ. եւ Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան ըղբաղելով՝ հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամէնուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօզիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով չինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Ասոնցմէ զատ ամէն ատեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ, Նորվեճիոյ չօքօլա, քօնեաք եւ ուրիչ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղագիրք խիստ թարմ դեղերով, եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով՝ հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամէն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 6 փետր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 դրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ. 110,15 առ Անգլ. լիր.

Փարիզ 3 » Ֆր. 22,80 առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ	9,25
բացուեցաւ	9,23
կէս օրին	9 23
Եգիպտ. միաց. բաց ոսկի	74,20
	Անգլ. լիր
Ըօսիէթէ ժէնէրալ (գ. կ.)	4,
» Օթօման »	3,25
Կ. Պոլսոյ Պանքան »	6.15
Քրէտի ժէնէրալ 6% » Օսմ. լիր	7,
Փոխ. 1863 (Մու. -) 6% Ֆր.	57,
» 1865 » 6%	57,
» 1869 (Բինար) 6%	49,50
» 1872 (Պօն տիւ թրէզօր)	17,
» 1873 (Բինար) 6%	43,50
Րումէլիի երկաթուղի	42,50
Լաւրիում	110
Թրամուայ Օսմ. լիր	295
Թղթադրամ »	1350
Հէվալէսիզ	12,
Րէժօյ	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110 17
Գաղղիական »	87 29
Իօլ	90 4
Գրիմից	81 20
Գառալօն թուղթ (գարիք)	930
» արծաթ (նոր)	89 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108
Վեցնոց	103
Հինգնոց	102 30
Պէշլիք	100 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

—o—

Լոնտրա 16 փետր.

Անգղ. Քօնս.	101 5/8
Օսմ. »	8 5/8
Փոխ. 1865	11
» 1869	9 7/8
» 1871	67 1/4
» 1872	16 1/2
» 1873	8 5/8
» 1877	78 5/8
Պանք Օթօման	15 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի	85 1/8
Եգիպտ. միացեալ	66 7/8
» արտօնաւոր	90 5/8
Տայրա Սանիէ	66 1/2
Փոխ. Ռօչիլտ	87 3/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25 46

Փարիզ 16 փետր.

Գաղղ. Քօնս. 3 0/0	76,60
» » 4 1/2 0/0	105.20
Օսմ. Քօնս.	8,67 1/2
Փոխ. 1865 Ֆր.	55
» 1869	49
» 1873	43,
Օսմ. Երկաթուղի	42,
Պանք Օթօման (գ. կ.)	645,
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)	553,
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)	93 1/2
» » Արեւելեան	
Իտալ. Քօնս.	92 10
Եգիպտ. միացեալ	336,25
Փոխնկագիր Լոնտրայի վրայ	25,24

Վիեննա 16 փետր.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,60
Րումէլիի երկաթուղի	20,

ԿԷՍ ՕՐ 6,17

— 54 —

Փրանգ վաթսուն սանթիմ առի, երկու սու ալ պարգեւ, որ մեծ բան մը չէ. յետոյ. . .

Քննիչ դատաւորը կառավարին ընդմիջեց։

— Հիմայ ատոնց ժամանակը չէ. . . ի վերջէ կը հարցնեմք, ըսաւ, հիմակու հիմայ ըսէք մեզ, դիշերը ժամը քանի՞ն հոս վերադարձաք։

Քասէ կրկին անգամ սկսաւ գլուխը քերել, որ իւր շփոթելուն նշանն էր եւ լուռ կեցաւ։

— Ինչո՞ւ չէք խօսիր, ըսաւ Պ. տը Ժիպրէ։

— Ա՛, գտայ. . .

— Չէք յիշե՞ր։

— Քիչ մը, տէր դատաւոր, ինչպէս կ'ըսեն, «կանթեղներս քիչ մ'աւելի վառած էի», եւ ճշմարիտը խօսելով՝ չեմ կրնար ժամը ճշդել։ Առաւօտեան ժամն երկուքը կրնար ըլլալ եկած ատենս, կարելի է քիչ մ'առաջ կամ քիչ մ'ետքը։ Բարակ եւ հոծ ձիւն մ'սկսած էր գալ եւ երեսիս կը զարնէր։

— Ձիւնը ժամը քանիին սկսած ըլլալը կրնանք իմանալ։

Քաղաքապահ ոստիկանաց տասնապետը խօսքի խառնուեցաւ։

— Ժամը ճիշդ մէկ ու կէսին սկսաւ, տէր դատաւոր, ըսաւ, երբոր հսկողութեան պտոյտէ մը կը վերադառնայի։

— Տեսաք, ըսաւ Քասէ յաղթական կերպով։ Ես որչափ ալ խմեմ, դարձեալ խելքս գլուխս է։

— Բայց կը կարծեմ թէ՝ ըսաւ Պ. տը Ժիպրէ, հոս եկած ժամանակնիդ, ներս մտնելու համար բակին դուռը բանալ տալու պարտաւորեցաք։

— 55 —

— Ո՛չ, տէր, բանալիս վրաս էր։

— Ինչպէ՞ս կրնայ ըլլալ։

Պ. Պինէ խօսք առնելով, քիչ մ'առաջ թաղին ոստիկանապետին տուած բացատրութիւնը կրկնեց։

— Ձեր կառավարներն գիշերուան ամէն ժամերուն մէջ կրնա՞ն վերադառնալ, հարցուց քննիչ դատաւորը։

— Այո՛, տէր, պահապան մը պահել շատ սուղ կը լինի ինձ, մանաւանդ որ բոլոր գիշեր սպասելու համար մէկ հատն ալ չբաւէր։

Պ. տը Ժիպրէ նշանաւ մը հասկցուց թէ՝ գոհ էր տուած բացատրութենէն, յետոյ Քասէի ուղղելով խօսքը՝ շարունակեց։

— Ներս մտնելէ յետոյ ի՞նչ ըրիք։

— Ձիս ախոռը կապեցի եւ կառքը կառաբանը դրի։ Կը յիշեմ նաեւ որ նոյն միջոցին անհանգիստ էի, նլուած ցուրտէն սաստիկ մսած էի, եւ գլուխս գերմանական չանչանի մը պէս կը դառնար։

— Մեկնելու ժամանակ կառքին դռնակն անգամ մը չբացի՞ք։

— Բացի թէ ոչ, չեմ յիշեր, բայց ձիագարմանը կրնայ ձեզ ըսել։

— Ձիագարմանն ի՞նչպէս կրնայ գիտնալ, քանի որ քովերնիդ չէր։

— Եղեր չէ եղեր հոգ չէ։

— Չեմ հասկնար, բացատրեցէք ըսածնիդ։

— Շատ դիւրին է. մեր տէրը կանոն դրած է որ ամէն կառավար մեկնելու պահուն կառքին դռնակը բանալով մէջի փոխաթը դուրս պիտի